

ZUJIĆ ZUKA

Vraćajući se jedan dan sa radija, pred kafanom Mostar, naiđem na Seju Sadića i Ljubišu – Bucu Kragulja.

'Sjedi', pozovu me – ja sjednem.

Buco tu razveže kako bi pravio neku vrstu malog Diznilenda, u zgradi Doma solidarnosti.. Tamo, iza biblioteke, imaju neki veliki prazni prostori, a kako je Sejo bio direktor Dječijeg pozorišta, koje se tu nalazilo, ja shvatim o čemu oni.

Pričaju, frcaju razno – razne ideje, šta bi se sve moglo napraviti, pa uvuku i mene; da ima potrebe i prostora, da se instalira interni radio.

Onako, više u domenu naučne fantastike, ali sam ja znao da se iza takvih kokodakanja zna izlijeći jaje.

Kragulj naumio bataliti svoju šivaru u Trnu, pa tražio načina da uđe u kakav drugi posao.

Koji dan poslije tog zanimljivog susreta, bila godišnjica radija Banjaluka.

Kada su se čitali poslovni rezultati te kuće, što je za takve prilike uobičajeno, ja zakačim – da su od emitovane propagande, zaradili blizu milion maraka, u DM.

Vraćajući se taj dan sa radija, ja opet pred 'Mostarom' niđem na Seju i Bucu.

Opet 'sjedi', i ja kažem šta sam tamo upravo čuo.

Nekoliko dana kasnije, mene Bucu pita bi li ja bio u stanju osmisliti program koji bi pičio 24 sata dnevno, onako, a la Romobil, ja kažem da bi.

Tako krene.

Ko će oko tehnike – Boris Dražić.

Sejo će samnom oko programa, nešto kasnije se ukuje da Anton Kasipović bude glavna isturena figura, za javnost.

Kako će se radio zvati – ja predložim Romobil, to već ide, pa ljudi znaju.

U redu.

Gdje ćemo ga – na Šehitlucima.

Prekidam svoj angažman na banjalučkom radiju, glavna urednica Rada Božić se samnom rastaje u velikom stilu:

'Ako ti ikada padne na pamet da na ovoj stanici ponovo nešto praviš, dok sam ja glavna urednica – vrata su ti širom otvorena.'

Cajala, Argentina.

Kreću pripreme, ganja, sastajemo se svako malo – ide sastanak u bašti motela Šehitluka.

Koli Bucu na tom sastanku, izokoli, na kraju kaže da bi da se radio zove Big. Na njegov mig, mi svi skupa ponovimo

BIG!

Na sastanku u Trnu, u prostorima njegove fabrike se – osim Seje, Borisa, vlasnika Buce i mene nađe i njegov brat Boriša, koji će – u određenoj mjeri, financijski učestvovati u projektu.

Nekih 100 000 marula se pominjalo.

Kasnije će ga Bucu za te pare ispaliti, pa dugo neće govoriti – kružilo po gradu.

Borisu i meni se nude dvije poslovne solucije.

Da kažemo iznose, za koje bi radili na projektu, ili da – u nekom procentu, ako smo već sigurni da će radnja biti uspješna, dijelimo profit.

Boki i ja smo bili sigurni.

Taj se izbor neće pokazati valjanim, ali ga sad jebi, kapetane.

Ostali članovi organizacionog odbora pokazu također veliku dozu entuzijazma.

Sejo se talu priključi, Kasipović isto ali – kako je namještao stan, Anton tu uzme od Buce avans, petnaestak hiljada marki, pa će to poslije kvitati.

Nekoliko mjeseci kasnije Anton ulazi u tal sa levatom – povratnikom koji je zakupio cijelu zgradu Ekspres restorana, u svojstvu savjetnika i veze sa javnošću.

Do dugo se šuškalo da se onaj avans Buci nije nikada otkvitao.

Pre – show business. Nekom žito, nekom sito.

U kasnu jesen 1991. se počinje sa renoviranjem motela.

Ja sam gore stalno, hodam oko.

Pijun. Tražim inspiraciju.

Boris pravi specifikaciju željene opreme, Buca hoće samo najbolje.

Najbolje se kupuje i uz ogromne teškoće i najčudnijim kanalima, dobacuje u grad.

Bucu mi predlaže da odem njegovim golfom u Minhen i – za par hiljadarki, kupim aktuelnih CD hitova.

Prijavim Vesni, išao bi i Igor, na svoje prvo gostovanje u inozamstvo.

Priprema se putovanje.

Kada ćemo krenuti, ma na samim vratima, zazvoni telefon; ja 'halo', sa druge strane žice Buca, kaže – 'Po Hrvatskoj bombarduju!'

Ja kažem da nema veze, da smo mi već pošli i da neće grom u koprivke, kad on onda kaže 'ej, bolan, nema ništa od toga' – jebo ga.

Renovaža motela se privela kraju, kraj spomenika se diže stub antene. Prokopava se kanal na potezu antena – režija i u isti, polažu kablovi.

Ja sam gore svakodnevno, najčešće, odlazim pješke. Razvrstavam u glavi materijale za identifikacije i razmišljam o postavci programa.

Na šehitlučkom putu se često mimoilazim sa Đelom i Saitom.

Oni su tu na svakodnevnom futingu – pripremama za njihove poslove vani; da se – po potrebi i slučaju krajnje nužde, mogu brzo i efikasno kretati (brisati).

Vidam tamo - prilično redovno, novinarku Ljiljanu Labović.

Sa momkom Džemilom je često odlazila na Trešnjik.

Tu su oni, u prirodi, najviše voljeli zajednički meditirati ili već šta drugo – ne znam, ali je to bila jako ozbiljna veza.

Onda se – zbog nečega, veza razveza.

Sa vladajućom vokalno – instrumentalnom garniturom će Ljiljana kasnije, udarati u debele strune epskog narodnog melosa.

Multimedijalna, kao direktorica Narodnog pozorišta, pozira sa glavnim guslarom ansambla.

Ta će fotografije dugo poslije biti izložena na izlogu kuće koju je predstavljala, tako svakog razuvjeravati da je njena prijašnja intimna veza bila išta drugo, do mladalačka zaludenost.

Svirala je Ljilja i poslije raspada ansambla.

Svirala i pisala tekstove, na zadane melodije.

Kako je ona fotografija sa izloga dugo i uspješno slala svoju poruku, to joj poslije dadnu da čuva slike, i onu skulpturu ispred Galerije, što ju isklesao Dragaš.

P R O R A D A

Buca odlazi u Sarajevo.

'Snima' radio stanicu Mirsada Ibrića, prati kako ona radi i dogovara sa tamošnjim stručnjacima da prikače Big.

U Plazmi, sa Borisom, privodim kraju realizaciju identifikacija.

24 komada, sve ljepša od ljepše.

Najdraža mi bila ona urađena na melodiju 'Od Đerdapa pa do Triglava'.

Od Budžaka, Gornjeg Šehera
Starčevica, preko Rosulja
Tranzit – dobac, pa Paprikovac

tu, iz pravca Šehitluka
Radio – Big muzikom ruka
Banjaluka, Banjaluka

Onda dolaze njih dvojica – trojica, predvodi ih neki Stolica (tako su ga zvali).

Dva dana se mutlaju oko one antene, spajaju.

Trećeg dana, oko četiri popodne, u režiju utrča Boris i zavika

'Puštaj muziku!'

Ja brže – bolje tu u CD ubacim koncert Pola Mekkartnija, za tu zgodu već davno pripremljenog, pa odvrći tranzistor.

Ufati.

Signal ko duša, pjeva Pol, a meni srce veće od Spomenika.

Prvi privatni radio grada je u pogonu.

Svira!

Cijeli grad podešava i fiksira skale na radio i tranzistorskim prijemnicima.

Snimim obavijest da se program emituje eksperimentalno i dam broj telefona u studiju. Da se zovne, ako se šta ima pitati.

Ne dugo poslije puštanja tog džingla, zazvoni telefon

'halo', tamo 'halo – ko je', ja kažem 'Caja', tamo – 'Džemil Kobilj ovdje'.

'Zdravo Džemile, nema gazde' – i objasnim da sam gore sam.

On onda kaže da ne traži Bucu, nego da mu je baš drago da je dobio mene.

Čestita mi što stanica svira, pa da čestitke prenesem i Kragulju.

Meni bude jako drago što se javio, jer sam bio upućen u određen stepen nesuglasica, koje su postojale između njega i Buce.

Baš dobro, tada sam se mislio.

Stvari su se – po prosviravanju stanice, odvijale strelovantno.

Za muzičke urednike se uzimaju talentovani mladići i djevojke, iz grada.

Zoran Šimunović i Igor Crnadak se angažuju za pojačanje programa.

Za sport Kragulj uzima Slobodana Peševića, profesionalnog sportskog novinara koga je samo malo trebalo uputiti u način radijskog izvještavanja, pa je i to bilo dobro.

Radio je počeo svirati u martu.

Krajem sljedećeg mjeseca, niko više u gradu nije slušao drugoga.

Senzacija, najveća moguća.

Uz odlično muzičko uredništvo, moje identifikacije mu daju upečatljiv imidž, koji će – uz vrlo mala odstupanja, ostati.

Jedan broj identifikacija se kasnije, prateći političke tokove, iz redovnog programa povlači.

Nestaje prvo vrlo efektna

'na vrh brda
Šehitluk zelena
Savila se
Radio Big antena'

kada je, u gradu, ta boja naglo izišla iz mode.

Tada su upaljači, na kioscima, koštali marku.

Potpuno isti, samo zelene boje – 30 pfeninga.

Ali dobro.

Onda pukne grom u antenu i spali cijelu režiju.

Boris je gore non – stop.

Velikim naporima, za par dana, kvar se otkloni i šibaj nanovo.

U međuvremenu se emitovala samo muzika, sa rezervnog pulta.

U aprilu počinjemo emitovati svoje vijesti.

Metoda je bila, da se dođe rano i snimi program vijesti sa neke druge stanice (Banjaluka, Sarajevo).

Mi to onda malo preradimo, pa čitaj kao svoje.

Big stanica je bila zamišljena da funkcioniše isključivo kao zabavna, sa jako kratkim vijestima, koje bi nalikovale onima koje prodavači novina uzvikuju na cesti, kao glavne naslove.

Počinje rat, sa njim i friziranje tih naslova, kao vijesti.

Do tada su već postojale određena nesuglasice između vlasnika stanice i mene. Imali smo ih međutim svi, ali sam to smatrao normalnim, pri realizaciji tako dugotrajnog i krupnog projekta.

Bucina naklonost određenom političkom subjektu je međutim sve evidentnija, arogancija izražajnija, i u junu, malo manje od tri mjeseca nakon početka emitovanja, ja na Big više ne idem.

Dražić me, nakon dva ili tri dana poslije, nađe pred Kajakom.

'Šta ti je, budalo, od čega ćeš živjeti!'

'Ko ga jebe' – odgovorim, 'kako sam živio do sada, tako ću valjda opet nekako, ali gore više neću.'

Vježba iz fizičkog, 'beri – beri kruške'.

Sav se napneš, pa kao hvataš gore rukama, kruške.

Osjetiš svaki mišić, kako ti se zateže, čini ti se – puknut će.

Onda vježba stane, jer je vježba.

Umjesto da mišići ojačaju, ja popih upalu.

Kruške!?

Pa, ne rekoh li, da je to vježba iz fizičkog, za ojačanje muskulature.

Neema krušaka.

Sada se moram malo zavratiti, poštovani čitaoče, da opšem preciznije neke situacije i atmosferu, koja je vladala pred početak jebe.

B E L A (od bele)

A grad je tada bio, eh, da je samo moglo.

Ispadalo iz izloga.

Zrak u Gospotskoj mirisao na Nestle čokolade, Milku, Raffaello, Nes – kafu.

Od duvane što Camel, što Kent, pa dugi Kent.

U Triglavu, u izlogu 'super-hit' cipele, preko puta Boska oponira italijanskim uzorcima.

Kod Raleta, u kiosku kraj Zenita, sve najfiniji mirisi i pomade – uvozni.

Mazalo se kolektivno.

Na pijaci Poljaci preuzeli štajge, pa za crvenu, od pepeljare do šatora.

Prošim panje.

Nema samo onoga, što nisi uspio poželiti.

Banjalučani puni elana i poslovnih ideja.

Dacešin otvara privatnu galeriju, kod Milene i Juse – u Ciambelli, vruća čokolada, titamisu i trista vrsta sladoleda spravljenih po italijanskoj pčetareturi (recepturi), talijanskom mašinerijom.

U Grac po kafu, Mađarsku po sir, kavijar, kesten pire i sitne kolačiće.

Po svilu i kožu – u Tursku.

Neko tada provali da turska svila ne pada precizno, još nekako šuška, pa se brže – bolje zamijeni onom iz Hong Konga.

'Izvolite!'

Korak.

Osta noga u zraku.

Ja landram gradom po svim mogućim kotama i lokacijama, gdje se okupljaju ljudi. Ima me po kafeima, cestama, baštama, parkovima, kod Keme na Šibovima, raznim radnim organizacijama, kancelarijama, na Željezničkoj, Domu penzionera, bircuzima i okupljalištima alkosa notornjaka.

Moje emisije 'Romobil idu utorkom i subotom.

Valjalo je nakupiti događanja i najnovijih tračeva po gradu, da se ugasi žeđ slušateljstva za tu vrstu zabave, koja je – kako je program tekao, stalno rasla.

Manje socijalne neuroze se u gradu osjete, ali bez jasnih znakova neke veće, nadolazeće nevolje.

U modi je igra bilijar.

Igra se u Kajaku, Ringu, Kantunu, Lovšinovom Bilijar klubu, i kraće vrijeme – u Moneu.

Priča dana postaju potezi i partije koje odigraju Sedlo, Boris Cviko, Pikac, Manga, Galama, Gango, Željko Zorić i Blagoja, Domagoj i Satko, uz još čitavu plejadu sportskim duhom nahajcanih lavića našeg malog grada.

Atmosfera, pri odigravanju tih partija, je uvijek sportska. Obavezno se kladi i u nešto igra, ali je većini važnije pobijediti kako boljeg od sebe, nego nešto i odnijeti.

Ja se isto fatam aka, bilijarskog štapa. Kako se najbolje uči igrajući sa najboljim, to sam učio brzo.

Sa najboljim igrati je – u isto vrijeme, značilo i redovno gubiti. Svi moji prihodi su tako, završavali u njihovim džepićima.

Igralo se pasionirano, često maratonski. Plavi Zorić i Blagoica zakuvaju ujutro od devet, u Kajaku, pa do fajronta.

Kog Predića su se igrale noćne. Nije bila rijetkost da Vesna ujutro, prije nego pođe na posao u biblioteku, prvo kućne na vrata Monea, i doda sendvič.

Kada bih, poslije takvih maratonskih partija (igralo bi nas desetak – petnaest, metodom pobjednik ostaje na stolu) išao spavati, onda bi mi se u glavi sve pričinjale razne kuglovne pozicije, koje sam ja onda rješavao obavezno uspješno, je li.

Gdje je sitna kocka, tu velika bocka. Gdje su krupne pare, eto i prevare.

Najbolje poteze te vrste je organizirao i realizirao Ivica Sedlo. Brilljantan igrač, po mnogima najbolji i najkompletniji u gradu. Kako je volio i dunuti, družili smo se odlično. Njegova sestra Veronika je samnom išla u Muzičku.

Rijetko se ko ikada kladio protiv njega, pa on smisli ovo: Iz – čini mi se Siska, u grad jednom dovede isto vanserijskog igrača, ali, ko doja, da se ne poznaju.

Taj se, kao slučajno, pojavi dopodne u Kantunu, pobijedi koga zatekne, odnese sitne pare i ponudi igru u veće.

Onda se - opet 'slučajno', tu pojavi Sedlo. Započme šiz.

Dok se njih dvojica ljuto nosaju, skuplja se sve veći broj publike, jako sklone kocki.

U kantun su dolazili najčešće takvi.

Počinje klađenje.

Sedlo stiče zavidnu prednost u broju dobijenih partija.

Uprkos takvom razvoju situacije, oponent nastavlja sa dizanjem uloga und prihvata opklade svake novčane visine (u DM), od prisutnih.

Gubi sve više.

Onda se – u par odlučujućih partija, na kraju, događa nemoguće.

Sedlo gubi sve, posljedično – sve gube i oni što su se na njega kladili.

Katastrofu publika objašnjava Sedlovim padom koncentracije, izazvanim jakim umorom.

Kladioci se onda prebrojavaju i suočavaju nanesenom štetom.

Naša dva junaka se isto prebrojavaju, pa prebrojano od onih opklada – rastaljuju.

Ničta novo, već viđeno u filmu Boja novca, ali ne i u Kantunu.

U interesu književnosti i almanaha, molim Sedla da se zbog odavanja tajne ovde na mene ne ljuti, u isto ime apelujem na spaljene da se ne ljute na njega.

Flipere, kojekakve zabavne igrice, pucomete i još koješta je u grad donio Dedo Kartal.

Ove relativno bezazlene igre su potisnute dolaskom u grad jako opasnih aparata – onih za igru poker.

Te će ažbahe, u najvećem broju, po gradu držati braća Beganović i Šolaje.

Mnogi je, po tom idiotu kvrcakajući, vidio i osjetio značenje izreke 'čija majka crnu vunu prede', među njima – je li, i ja.

Kada bi se igralo u pare flipera, raznih vrsta kartaroških igara, šaha, bliže, pljuvanja u dalj, šibica, igrača i bilo čega gdje je moguće nekom skalom odrediti ko je bolji i za koliko, onda je neko od upletenih u igru – logično, gubio, taj gubitak bi – opet logično, nago drugi od upletenih osvajao.

Kako mi iz Banjaluke u sebi genetski nosimo i njegujemo potrebu druženja, onda bi i odnesene pare, iz takvih takmičenja, završavale obično u rukama raznih ugostiteljskih djelatnika, jer je piti meziti i veseliti se – znamo, ekipni sport. Pare izgubljene na automatima su, međutim, imale druge noge.

Ove nehumane aparature su u gradu uzrokovale pravo ludilo.

Kod Pirge u Vegasu je, jedne subote od 3 popodne do sutradan u podne, Darko Lazarević izgubio 35 000, Đoko petnaestak, Irfo ćevapdžija 7 hiljadarki DM circa-curca.

Đuka je imao svoj aparat u Kajaku, ali on – radi većeg uzbuđenja, ode u Vegas i za dopodne zavalu 5 000, sa kojima je bio pošao u Zagreb, da kupi robu za svoj dječiji butik .

Dobro je, neću dalje.

Opšta propast, sem za vlasnike tih para gladnih monstrumata.

Nakon značajnih gubitaka u materijalu i psihi, ja sam se od te igre odbio ovako: Za 5 dm jednom, u ratno vrijeme, prodam audio kasetu i to popodne naumim sa Vesnom izaći, kupiti cigare i sa kusurom nas počastiti kafom. Fina zelena petača, baš mi bilo milo u rukama je držati.

U zadnji čas se Vesna još nešto dospremavala u kupatilu, pa joj kažem da idem kod Cage u Napoli, da ću je tamo čekati.

Kako sam došao, zatražim da mi se uključi za 1 dm, pa ću polako – računao sam, po dve – tri boce.

Da se zabavim.

Na lezi vraže, izgubim tu marku bez ijednog, najmanjeg dobitka.

Popizdim, 'daj još za jednu' - zatražim.

Isto.

I taman kada ću udariti zadnji hitac od posljednje, pete marke, eto moje Vesne.

Puknem – prazno.

Prolazio pored Stevo, Cagin brat. To ugleda i prokomentarisao sa 'šta je, neće?' Mislim da se tako osjećao Pinokio, kada je provalio da mu raste nos, a proporcionalno smanjuje kita.

Vesna kaže 'hajmo', ja kažem 'hajmo', ona onda upita 'gdje ćemo', ja odgovorim 'idemo u pizdu materinu'.

I odemo.

E B E R E Ć K E

Početak devedesetih, početak pjesme 'Istina mašina'.

'Neki čudni zvuci

Muzike i boja'

'Time' se mijenja, ciganke varošanke još u selu nema.

Dolazi:

Jovan Rašković u park Mladen Stojanović.

Sa balkona više Borca, na početku Gospotske, veliko slovo drži Radovan, poslije njega Alija.

Ključić isto sa Borca, ali stadiona.

Stjepan je držao malo slovce, 15% 'font size'.

Prijeteća slova, zloslutnog – prijetećeg izgleda mase.

To – ipak, budu događanja za po jedan dan.

Grad – za tih (ne)prilika bude pun vozila registracija manjih mijesta i varoši republike.

Ljudi čudnih boja i muzičkog obrazovanja se okupe, pjene, kad se završi – sjednu u ona vozila kojima su prispjeli i vrata tamo, odakle su stigli.

Eh!

Iza njih ostanu izuzetno velike količine smeća i praznih flaša konjaka marke Zvečevo i Badel.

Oprašuju se koferi.

Moj kućni odgoj i mnogo više onaj pokupljen sa cesta i drugih mijesta grada me nije napućivao prihvatiti, u tom času, popularna politička opredjeljenja.

Na stranu što me politika, kao takva, nije interesovala uopšte.

Ipak, shvatao sam da je došlo vrijeme istupanja i po tom planu, pa iako nespreman da podržim stari sistem, za koji mi je bilo jasno da je otišao u nepovrat (pizdu materinu), čekam neku varijantu koja ne dijeli za mene nedjeljivo.

Ante Marković otvara 'Refom', ja pratim.

Na početku su u partiji, od viđenijih ljudi u gradu bili prof. Ibro Tabaković, olimpijac Karalić, Marjan Beneš, Žika Pećarić, Dževad Haznadar...

Tunjo je upisao Đoku Kinga i Belog Rađenovića, a koordinator sa Sarajevom bio Milorad Dodik.

Za šefa banjalučkog ogranka se delegira profesor Zrilić, sa tehnologije.

Za isturenog centarhalfa se bira direktor Prnja, sa Celuloze.

Za sekretara kluba se biram ja – Caja ! Dobro opet.

Skupština se održi u sali Doma kulture, prepunoj.

Na pomen delegiranja onog Prnje, sa balkona zafrkiše golman Arslanagić:
Da se tu radi o čovjeku seljačini, ljutom komunjari, primitivcu i teškoj sirovini,
dokazanom neprijatelju sporta – jer mu nije nešto dao, kada je to tražio, za
rukometaše.

Blam.

U znak protesta, nakon dobrog jebavanja majke, Abas napusti dvoranu.
Situacija se poslije smiri i skupština nekako privede kraju.

Onda, potpuno besmislene sjednice, na kojima se Zrilić uvježbava za ulogu
predsjednika države.

Sastanke, na koje je redovito kasnio, je počinjao žvakom
'Ovaj će 'miiting' trajati maksimum 20 minuta', ko doja saamaa efektivna, pa bi to
nakon pola sata sve otišlo u krasni kurac, a znalo je trajati iha – ha.

Shvatim da bi tu nešto svi naređivali a uradio – niko ništa.

Nazad međutim, nisam mogao.

U Domu sam javno prihvatio dužnost, pa me bilo sramota naguliti.

Nego šuti, i brnaj.

Utjeha mi bio Ibro Tabaković, čije sam mišljenje cijenio izuzetno.

On mi je govorio da je - pri tim jebatanjama takvo ponašanje normalno, da im je
uzrok velika količina oslobođene energije.

Od oslobađanja Zrilketove se meni zaplavio šupak.

Promociju, Reforma drži u hali 'Borik'.

Dolaze Pejaković Josip, Karajlić dr. Nele, Bregović Goran i još neka dobro znana
imena republičke i državne estrade, ali šef Marković – iz nekog razloga, ne.

Instalirao se na bini, do tada neviđeno veliki video – bim, preko koga će Nele
izvoditi njegovu poznatu zajebanciju na račun predstavnika nacionalnih solucija.

Bim se sastojao od tridesetak povećih TV ekrana, koji se spoje, pa nekako svi
zajedno daju jednu, jedinstvenu sliku.

Shuttle, trokrilac.

Ti su televizori imali kofere u koje ih se pakovalo, a koji su bili jako privlačni za
zalitipa.

Kako su, za vrijeme manifestacije bili locirani na kraju hodnika, a niko nije htio da ih čuva, jer su se svi bavili nekim – za državu važnijim poslovima, to sam ih onda ja čuvao, tako da nisam vidio šta se u hali događalo, nego samo čuo. Bregović pjevao 'Tajnu vezu'.

Po završetku programa se vani – radi berićeta, ispucala nekoliko svijetlećih raketa, ko doja vatromet, i to bude to. Onda izbori, i mene zapadne Sydney.

Moj redovni saradnik na Romobilu za pitanja horoskopije, Boris Relja, u to vrijeme odlazi u Indiju.

Tamo ga na intervju prima Sai – baba lično.

Po povratku, svoja iskustva dijeli sa gledaocima TV emisije 'Lokomobil'.

Mene i manji krug gradskih pitača (šta će biti? šta valja raditi?) Boris umiruje. Baba mu je jasno stavio do znanja da krupnijih nemira biti neće, da su to samo neka nepovoljna energetska strujanja – na našu teritoriju pristigla sa područja srednjeg istoka, da će to sve uskoro proći i da – glede toga, ne treba brinuti brigu.

Dva dana pred početak Aprilskog belaja u Sarajevu, Relju sretnem pred Kajakom, pod miškom mu njegov kasetas za brzo presnimavanje audio – kasete.

Na moje pitanje gdje će s tim, on odgovori da ide prodati Speciju, u 'Queen'.

Trebaju mu pare za avionsku kartu, do Švice.

Do dan danas, ja neznam razlog njegove sumnje u Sai – babinu prognozu vremena nad Bosnom, ali se on eto u zadnji čas, u duhu Titovih sljedbenika, odlučio uhvatiti hlada, u planinama.

B R I G A

Brinuti brigu sam počeo ovako:

BIG još nije bio počeo sa emitovanjem, ali su se pripreme privodile kraju.

Boris i ja bi tamo odlazili uveče između 8 i 9, pa bi on spajao opremu, kako je dolazila – ja u tome pomagao.

Dogovorimo jednom da ga, u neko takvo vrijeme, sačekam pred Ali – babom.

Odatle će me on pokupiti Bucinim golfom, pa ćemo skupa gore.

Bilo hladno i magla, kada sam stigao na odredište.

Pred Ali – babom stoji Bjanki.

‘Zdravo – zdravo’.
‘Kuda ćeš – gore’.
‘Kako ide – dobro’, i to.

Sve pusto, okolo nigdje nikoga. Ne upitah ga ni šta tu radi.
Onda on zbog nečega ode iza Ali – babe, nestade ga.
Iz magle po tom nailaze neka dvojica, mojom stranom, dosta neprijatna izgleda.
Lecnem se.
Nisam se bojao, bio sam u svome gradu.
Baš kad će me mimoići zastadoše, kad se iza mene tu ponovo stvori Bjanki.
Ovi njemu ‘šta ima’, on ‘ništa’. Da tu stoji sa mnom, a da ja idem gore na brdo, poslom.
Oni onda prodoše, svojim putem ode i Bjanki.

Opet sam, gluho, kad na možda nekih desetak metara od početka šehitlučkog puta upratim neko komešanje.
Vidljivost je bila slaba, ali ja jasno razaznam sjene, kako pretrčavaju preko ceste, uz neke kao komande, izgovarane kroz šapat, odlučnim glasom.

Pretrnem, zaoprave.
Taman kad ću odlučiti da se sklanjam, iz pravca Zelenog mosta nailazi kamion Gradske čistoće.
Kamion skrenu gore, ka brdu. Par metara, pa se zavrati u rikverc i zaokrenu ponovo – prema gradu.
Kako se zavrnu, tako tu i stade.
Mašina u leri, upaljena svjetla.
Nemoguće razaznati ko je u kabini ali se vide tri vrha upaljenih cigareta.

Od prvobitnog olakšanja što je neko naišao, ja odjedanput osjetim silan strah.
Shvatim, da je ono komešanje i ovo stajanje kamiona u stvari povezano.

Zagrebem ga.
Koliko sam se uhvatio Zelenog mosta, eto Borisa.
Brzo mu objasnim šta sam vidio i mi onda Bucinim golfom polako, nazad.

Kamiona više nije bilo, ali na samom početku uspona i Boki uprati nečije noge, kako hitro zamiču za cestu.
Mi onda brže – bolje gore.
Tamo bio Buca, sve mu kažemo i on organizuje da se cijela režija tu noć rastavi i elementi prebace na tavan.

Sutradan je, čuvaru objekta, donio pušku sačmaru.

Kad jednom sretnem Bjankija, baš ću ga pitati zna li šta se to - tu noć, tamo događalo.

Poslije izbora, krene gulaula ukрупno.

Briše se raznim sredstvima prevoza, avion 'Kikaš' postaje priča dana (u množini 'dana').

Ja to posmatram bez prevelike frke.

Osim ostati gdje jesam, drugo nisam mog'o (nego da te ljubim).

Nisam se previše uzbuđivao, ali je bilo neugodno.

Najbliže osjećaju da sam na 'Titaniku' ;

svi oko mene sa broda brišu, ali svira onaj orkestar, pa se ubjeđujem da je možda lažnjak.

Moj je konto u to vrijeme bio ovaj ;

- nemam ništa, pa kao takav neću postati predmetom zavisti, jer se od mene nije imalo šta uzeti.
- Renoa 4, koga sam dotjerao sa tezge u Austriji sam za 400 DM prodao Ibrici, Bekarinom burazu, kad više nije mogao upaliti.
On je limuzinu – koja je stajala par nedjelja pred radiom odšlepao, meni dao urečene marke koje sam ja onda odatle idući kući – kod Lovšina u Bilijar klubu zavalio odmah, na automackom pokeratu.
Kao da ga nikada nije ni bilo. (Renata)
- mnogo važnije, vrlo sam pažljivo ispremetao po glavi jesam li se nekome nekad jače zamjerio, pa da bi mi taj to želio vratiti.
Ne nađem.

A šta će biti, toš i piti – pjevali su jarani Liber i Meka.

I bi šta bi.

Pa se i popi.

B E N B E L A

Rat (bez Švabe), ko prdež bez babe.

Počеше mobilizacije, ja se u kraj.

Jedna, druga, koliko ih je bilo – više se ne sjećam.

Mene, niko ništa ne pita.

Kasnije provalim razlog.

U vojsku jesu zvali dobrovoljne, ali su postojali i spiskovi.

Pa ako se ne javiš dobrovoljno, onda te oni nađu i pitaju 'đee zapelo?'

Mnogo ranije, negdje osamdesete, sa Dedom kartalom ja išao svirati u Kufštajn, Austrija.

Odlično smo se tu provodili – stanovali na spratu sa 5 kurava, (Italijanke i Švabice, najmlađa 17, najstarija 24), zbog čega će moj brak sa Vesnom, po prvi puta, upasti u stanovitu krizu.

U to vrijeme, a i prije i kasnije, se išlo regularno na vojne vježbe, koje su se nazivale 'rezerva'.

Znam jednog koji je na njih volio ići.

Jebavala ga žena.

Dedo je često tezgario po Austriji.

Iz vojnog odsjeka su stizali pozivi, isto često.

Kako je neodazivanje na iste sobom povlačilo neugodnosti, on jednom ode do njih i kaže šta je i kako je;

da on svira u inostranstvu – dakle tamo radi i tako zarađuje za život, pa se nije u stanju na njihove pozive regularno odazivati.

Oni onda da je to u redu, ali da im se sa tog posla ima redovno poštom javljati, da bi – u slučaju kakve 'državne opasnosti', mogli do njega doći.

Dedo iskontrira da to isto nije moguće, kad on svira 15 dana ovdje, a onda ko zna gdje.

Ovi onda kuće – štaće njega puste, a vojni papir o njegovoj evidenciji sklone negdje na stranu, da ne smeta.

Sve on mene tako naputi, jer su i mene počeli maltretirati.

Poslije jednog takvog primljenog poziva, ja u odgovarajući odsjek.

Iznesem situaciju kako me je instruirao Dedo, oni mi odgovore u bocu kao što su i njemu.

Ja onda kontranapad, i moja se evidencija stavlja negdje u stranu, gdje joj se gubi slijed.

Tako se dogodilo da me – tokom rata, ljudi koji su radili direktno na regrutaciji, a koji su me lično znali, nikad nisu upitali zašto nisam u nekoj od jedinica.

Kako su mnogi koji su ostali znali za moje – radio aktivnosti, onda se podrazumijevalo da mi je to bio ratni raspored.

Nevolje kroz koje sam prošao u racijama i drugim vrstama šariranja su bile raznovrsne, ali je glavni razlog zbog koga me nisu gonili bio taj.

Drugi je da sam bio prijavljen na adresi D. Mitrova 47, a stanovao u Boriku. Strategija.

P A R A L E L A

U i oko kasarne Mali logor se svakodnevno povećava broj uniformisanih lica. Primijetno je da ih je 98% iz seoskih opština.

Ostatak sa prigradskih i gradskih adresa boravka, mahom stariji ljudi.

Vojska za upišati se – prije nego usrati.

Niže Lovšinovog Bilijar kluba bio granap, pa se tu kupovala piva.

Po cijeli dan onda ti rezervni vojni elementi, oko tog granapa, bleje i cugaju. Šta će?

Kako im se broj iz dana u dan povećavao, tako se šire uz cestu, pa je onda i prelaze.

Poslije se od njih tuda jedva prolazilo.

Niti međutim koga diraju, niti nakoga napadaju, pa je bilo u redu.

Pred Dvoranom, kod tenis terena, jednom naiđem na Ibru Tabakovića.

On isto u uniformi.

Pitam 'šta je', on kaže 'to je'.

Ništa još nije jasno, ali se vojska okupljala.

Ja sam već znao da se vojska ne okuplja nikada, da bi igrala kolo.

Plesati kolo da, ali u sklopu slobodnih aktivnosti.

Na moje pitanje šta činiti Tabak preporučuje 'građansku neposlušnost'.

Kao, sve raditi – što se traži, ali varijantu komandi napadne prirode jednostavno ne izvršavati – objasnio mi je profesor.

Uz snažno odobravanje takvog gledišta, ja sam preduzimao i dodatne predostrožnosti.

Gledao sam prvo da me tamo, gdje se komande izdaju – nema.

Nakon nekog vremena se na vojsku oko hale više nije obraćala pažnja a profesora Ibru tu više ne zatekoh.

Svi ugostiteljski objekti u gradu rade.

U Kajaku se – uz bilijar, počinje igrati i remi. Da se ubije vrijeme, dok se čeka red za kecanje.

Kasnije se navalilo isključivo na kartanje.

Po odpuštanjima sa posla, koja su uslijedila, zabavi se priključuju Ismet Bekrić, stari Svemira Bzika, Kekera, Kruno, advokat Stanivuković, Hivzija, Rora, Jaro i još dosta drugih.

Po daljnjem zatezanju situacije će se poslije preći u obližnji Kamel.

ZNAKOVI DALJNJEG ZATEZANJA

Osim igrača remija i malo – bilijara, u Kajaku uskoro više nije bilo drugih gostiju. Počelo nestajati struje.

Šeki sjedne na bicikl i iz granapa dotjera gajbu pive.

Mi je onda pijemo onaku, ko pišaku (mlaku).

Jedan dan dođoše dvojica, oko dva.

Sjedoše dva stola od nas, naručiše po pivo.

U ranim tridesetim, papani, zajebani.

Vidiš odmah.

Domagoj ih posluži.

Piju pive, ne progovaraju, mi igramo, šutimo i ispod oka pratimo šta će.

Pri trećoj pivi okinuše neku ojkaču.

Nisu ličili na one koji se napiju od dvije, pa se partija razvali a igrači – kud koji.

Ja uđem unutra.

Naštelim se iza prozora, u viru.

Pjevaju, piju, pa se izderavaju na Domagoja da im donese još.

Domagoj nosi, gore mu uši.

Pođu prosipati, sve kao cuga.

Pili tako i prosipali, još po jedno tri, pa počеше razbijati.

Sve dalje zovu Dogija.

On dalje nosi i šuti.

Oko sat su tako podjebavali, ja sve pratio.

Onda se digoše, zagriše, pa – dalje pjevajući, odoše.

Ne platiše.

Ta se rutina primjenjivala i u drugim kafanama, gdje gazde nisu štimale ali sam ovo gledao svojim očima.

Noću su se koristile druge, zajebanije metode.

Kako sam ja stalno pitao starije ljude i one koje sam smatrao pametnijim - šta će biti i šta valja raditi, ako se stvari otmu kontroli, najprihvatljiviji odgovor – na ovo drugo, dobijem od advokata Stanivukovića.

Na nekoj od partija remija mi ispriča da je određen broj ljudi, iz grada, cijeli drugi rat proveo pijući i igrajući karte.

Tokom nastupajućih godina, ja ću se tog savjeta držati.

Odgovr na prvo pitanje mi je – nešto ranije, dao Goran Bregović.

Pred izbore, je u hali Borik boksao Ante Josipović, pobijedio nokautom.

Tom je meču prisustvovao i Brega, tada predsjednik boksera sarajevskog Želje.

’Po gradovima će biti hajde – hajde, ali će u selima doći do neviđenog krvoprolića’, predviđao je predsjednik i kompozitor, u slučaju suviše komotne pobjede nacionalnih stranki.

’Kako će završiti?’, upitam,

’to niko nije u stanju reći’ – odgovori.

’Šta da se radi?’

’To što i radimo.

Da se agituje (taj je izraz upotrijebio), da se na sve načine ljude ubjeđuje u cilju dobijanja tih petnaestak posto glasova, kojima bi se ublažila oštrica nacionalnih.’
Ja se tu začudim (Jatele) i upitam zar ne misli da će Reforma pobijediti, na šta se on slatko nasmija.

’Moj prijatelju, ovo nije borba za pobjedu, nego opstanak (u ligi, vjerovatno je mislio).

Bregman.

Prvih par mjeseci rata se život u gradu odvijao manje – više uobičajeno.

Radnje su bile normalno snabdjevene.

Uz neznatna poskupljenja, sva je roba bila dostupna.

Onda se začepi koridor.

K O R I D O R E

Poče nestašica cigara i svega ostalog, što je od one strane rijeke Drine, u grad stizalo.

Ja lako prestanem pušiti, ali Vesna...njen Mirko....

Do potpunog nestanka cigareta nije došlo odjednom, nego micika po micika.

Nekih dva mjeseca od početka krize ih nestane potpuno.

Među korisnicima zavlada panika.

Moj se punac tada pokrivao jorganom preko glave i tako provodio cijeli dan, u krevetu.

Mnogi puše lišće, neki i mahovinu.

Ja mahovanu, koje je srećom bilo još malo, u Ćamila.

Imela je, kolekciju punih kutija cigareta držao na zidu u svome stanu, kao ukras.

Prvo su se popušile mlade, poslije one koje su na zidu visile i po 15, 20 godina.

Ne baš najboljeg ukusa, ali kada bi koju dao mojoj Vesni, ovoj dragosti nije bilo kraja.

Cigarete banjalučke duvanjare – Colo i Port, koje su do tada pušili samo najlošije stojeći penzioneri, dostižu popularnost Marlboro i Kenta zajedno.

Prodavale su se kroz radne organizacije. Tek mali dio ih se mogao naći u slobodnoj prodaji.

Kada bi se nešto cigareta našlo u kioscima, onda bi se ispred formirali grozdovi ovisnika.

Strpljivo bi se čekalo na kutiju, koliko se prodavalo po glavi ugroženog.

Naiđu onda vojnici, koji su imali prednost pri kupovini, pa odnesu sve.

Nije jednom moja Vesna, stojeći u redu, oplakala.

U jednoj takvoj, za pušače najgoroj bihuzuraciji, se slučajno nađem kod Pirge u Vegasu, kad naiđe Rola.

On je meni predavao obranu, u Muzičkoj, pa smo se tako znali.

Rola je tada radio kao trgovački putnik, sarajevske tvornice duvana.

Poteče priča o raznim negativnim posljedicama nestanka duvana.

Opričam slučaj svoga punca Mirka i njegovog jorgana, čemu se on slatko nasmije.

Onda me pozove da pođem s njim do garaže, da će vidjeti ima li tamo neka kutija, da mu ponese.

Iza Vegasa, tamo je stanovao, pa u garažu.

Trkeljaj, trkeljaj, iskopa štek u Morave sa filterom, one plavo – bijele, OFK

Beograd. 'Evo ti' – reče, 'pa mu nosi.'

Cijelu šteku!

Brzo kući, pa u sobu.

Zovnem punca.

Tužnog glasa se on odazove, ne skidajući jorgana sa glave.

Cajente!

Pola čvakne Vesna.

Onda, nekom u komandi (jutarnja kafa) nestane cigara (Ratko?), što prevrši mjeru.
Taj tu popizdi i naredi da se probija (koridor).

Na zadatak se pošalje Milan Martić.

Sa svojih 800 pulena iz i okolo Knina, poznatih kao instrumentalna formacija 'Beli orlovi', on kreće ka granici.

Ja krenuo u Bilijar klub.

Na glavnom boričkom putu upratim parkirana vojna vozila, razne tipe.

Od običnih džipova pa sve do oklopnih, bojnih.

Vidim okupio se narod, na onom vojnom stadionu, uz tenis terene.

Uputim se tamo, da zagonetku odgonetnem.

Na terenu postrojena vojska, komandant drži slovo.

Kratko je to Milan;

da nema pljačke, silovanja i maltretiranja civila, nego da se posao obavi brzo i efikasno, in da se briše kući.

Vojnici to pozdrave gromoglasnim 'hurrrrraaaa!', sjedoše u ona vozila pa – put pod gume.

Ti su bili zajebani.

Borbe oko koridora su trajale par nedjelja.

Tih se dana u 'Glasu' moglo pročitati kako su poginula dvojica, trojica, petorica, bez pominjanja broja ranjenih.

Upirali, upirali, pa ga pročepiše.

U grad ponovo stižu kamioni cigara.

Moja Vesna i njen otac Mirko ti tu onda udri - ponovo.

Ćurlijaj, do mile zore.

Moja nada, da će rat voditi ona razdrljena kokošarija, oko Hale, sa onim pivama u rukama pade, skupa sa koridorom.

Shvatim da će biti krupnije, mnoooooogo krupnije jebe.

Ali, kako se oko toga sa moje strane nije dalo ništa uraditi, ja onda nastavim svojim putem, na bilijar.

Oko Hale se u to vrijeme muvao Braco Napotnik, sa nekakvim haverom, obojica naoružani i u uniformi.

Braco pijan, jebe majku i vojsci i komandama.

Ništa ne razumije, kao ni ja, ali on u mašini (istine).

U klubu stanje redovno.

Vrtaju se partije, za poker automatom Nedim – Snajper;

'Ušo sam mu u program', jednom prijavi pod jakim dejstvom, i umalo ne pade sa stolice, kad tresnu manju.

Obično su tu doktorica Lala, profesorica Suada, Sloba i Esko, Mojca i Špiro, Tijana i plavi Zorić, Dari, Bole, Miško Makedonac, Teodora i Koki, Tea Šašić, Zlaja Opolcer, Željko Mijač, doktor Fudo rukometaš, Beli Rađenović, Snježa i Darko. Za šankom radila Sanja.

Slično nakoj uobičajenoj zabavi, koja – po malo, postaje sve bolja i interesantnija. Pred kraj se pretvori u izvanrednu, pa se svako od prisutnih bori da hapi šta se još može, stalno strijepeći od naredbe 'razlaz!'

Zbog svaki čas očekivanog fajronta, to odlično vrijeme bude još slađe.

Takva, 'pred kraj' atmosfera se mogla osjetiti nekoliko nedjelja u Bilijar klubu Darke Lovšina.

Znalo je biti čudne topline i zajedništva koje do tada nisam poznao, a koje ću tokom ratnih godina osjetiti još samo jednom – na sprovodu Ive Nakića.

Gospođa Banjac Čitala nekrolog.

T A R A N T E L A

Od paranormalnih naoružanih formacija koje su ordinirale gradom na početku i tokom rata, ovde valja izdvojiti prvo truppu SOS (srpske obrambene snage).

Moj prvi bliski susret sa tom paragrupacijom je bio na Rebrovačkom mostu.

Sa Kokijem, u njegovom crvenom fići se pošlo na Starčevicu, kad na mostu neki ljudi stoju, sve zaustavljaju.

Niko u uniformi, svi sa kalašnjikovima, tako da se staje.

Da ne jebaje.

'Ajmo lične karte', neki zatraži, kad priđe jedan koga sam znao, iz daleka.
'De si Čaja', reko 'eo, đee zapelo?'
'Ništa, jebai ga, naređeno nam da legitimišemo.'
Ja za padže, Koki isto, kad on kaže da ne treba.
Onome se okrene, pa mu reče 'Znam ove, u redu su'.
Izvini nam se, mi 'nema problema'.
Koki ušalta pa vozi dalje, za Starčevicu.

U povratku ga okolomotamo prema mostu kod studentskog, da zaobiđemo one sa Rebrovačkog, kad tamo glavni vasijski brod.

Sa naoružanim vanzemaljcima je tu sada i regularna murija, plavci.
Legitimišu sve.
Ocijenim da je jeba krupnija, pa priprelim vozačku.(nema imena oca)
To ću kasnije raditi redovno, pri njihovim slijetanjima.

Prepozna me međutim jedna murijašica, za mene se zauzme i mi opet, bez problema, prođemo.

Kasnije na vidjelo izade, ne znam čija podjela grada na 'naše' i 'njihove'.
Dvije strane je dijelio Vrbas, kao granica.
Ne dugo poslije, mejdanska strana obale se više ne pominje, što sam smatrao pozitivnim.
Izbjegao se Rat svjetova.

S O L I S T I

Zapaženiji istupi naoružanih paranormalnih solo snaga su bili oni Gorana Banjca, Čutka i jednog Vedrana, što je sam napao stanicu milicije u Mejdanu.

Goran Banjac je, sa heklerom i crnom vunenom čarapom preko glave jednog nedjeljnog dopodneva upao u Kajak, i bez jasnijeg razloga prisutne izmaltretirao, makar je tu poznao sviju, a pogrešno procjenjujući da njega – zbog one čarape na glavi, neće prepoznati niko.
Taj je događaj, u kasnijim prepričavanjima predstavljan kao komičan, ali – dok se odigravao, nije bio - pričao mi poslije Milan Balać.
Incident je prošao bez fizičkih ozlijeđa.

Za Čutka se čulo prvih godina rata.

Njegovi glavni prihodi su dolazili od reketiranja kafana.

Pio je, a loše podnosio.

Da ne bi povratio, onda je napadao ljude bez ikakvog razloga, nasumice.

Dogodiće se, jedne večeri poslije fajronta kod Mute, da ćemo Muty, Cuco Vidović i ja autom ići kod Vicka, u 'Kiss'.

Dobro potkajlan raznim kajlama, ja odmah po dolasku tamo zalaktim šank, kad me čovjek zategnu: 'Ša je, ša ti to tu?'

Reko 'Šta trebaš?' i odmah shvatim, ali ga jebai.

U stanju kakvom sam bio je bilo čudo da ga nisam povukao za nos.

Taman kad on onako značajno pride bliže, i da će povratiti na mene ili već šta, kad eto Mute. (iz wc-a?)

Odmah ulovi situaciju, pa na njega: 'Šta ti je, bolan, pusti čovjeka na miru', i to.

Ćutko se tu malo zbuni, proguta, a nas trojica nogente.

Prvo je na njega pucao neki čovjek na semaforu raskrsnice kod SUP-a, u Mejdanu. Izbuši da se nekih 4 – 5, Ćutko preživi.

Poslije toga ga dokače samo sa jednim, u nekoj birtiji na Laušu, ali precizno.

Vedran je mažnjavao sve, najviše auta.

U nekoj premetaciji mu organi organizacije dođu kući.

Zateknu njegovu ženu, u dvorištu - ukradeno auto.

Ženu ostave a auto odvezu pred SUP, u Danka Mitrova.

Zateknem se kod Trive, u San Remu.

Rambo pio za šankom, kad mu se žena javi.

Nazove odatle onaj sup i kaže – da ga čuje cijela kafana, da dolazi po vozilo, te da se niko sa njim tamo ne zajebava kada on po to stigne.

Trgne još par žesti, pa razguli.

Znali su supmomci o kakvoj se specifičnoj osobi radi, pa su postavili odmah čovjeka na krov, sa snajperom.

Vedran dođe pred ulaz, i onaj sa krova ga tu ubije.

Ko je do neko doba bio pobjegao, pobjegao je.

Ko je ostao, valjalo mu se navikavati na najnoviju tipu režima.

Postojale su međutim metode, kojima se moglo brisati i poslije.

Uz mnogo sporije – legalne, su postojale i brže, ali ilegalne.

Zadnje godine rata Nikša (Kita) počne – svojim opelom, ljude izvoziti negdje iza Srbije, gdje je Sava tokom uža.

Dovezao bi ih do odredišta, pa bi oni onda odatle otplivali za Hrvatsku.

Ali ga uhvati jednom vojna kontrola preplivavanja i tu tako nalema, da se prestane baviti eksportom.

Kanal se time osuši, a Kita prešalta na import protutužnih preparatura.

Vremenom se na odlaske oguglalo.

Nedim Snajper nije bio prvi iz raje koji je otišao, a nije mi bio ni najbliži.

Kad ode, unese u mene nemir: 'je li vrijeme?'

U jednoj kafanskoj, kod Mute, zakačim Dušku – Pušku kako komentariše da on nije imao razloga ići.

Imao ne imao, nije se prenimao.

Š T E L A

Sredinom druge godine rata upadnem u tešku materijalnu gabulu.

Posao sa reklamama se ošuši, štancanje audio kasete mi preostane kao jedini izvor prihoda.

Moja je Vesna, u to vrijeme, umjesto mjesečne plate u biblioteci dobijala 1 lit. ulja, 1 kg šećera i 2 kg brašna, što ju je bilo sramota kući goniti.

Njena mati Juca onda dolazila po to.

Zagrbilo.

Slušam kako vatra gori. Cvrči, cijedi se.

Mokra drva.

Otvorim poklopac od peći, stare naftare 'spretno' prepravljene za drveni pogon.

Suknu dim.

Ubacim novu turu, prosušenog. Vrbovina, od Zlaje.

Svijeća dogorijeva, Igor spuštene glave čita Alana Forda.

Vesna ga nervozno požuruje. Je li to kasno?

Juca i Mirko sjede na kauču, poluokrenuti prozoru.

Izviruju.

'Ma, da mi je čuti vijesti'.

Nestrpljivo, Mirko odvrće potencijometar na tranzistoru.

U šuplje.

'Eh, iscurile' – stenje.

'Eno, u lamelama svijetli! De Juco, izađi na balkon pa poviri na nebodere.'

Prostruja ledeni zrak.

'Davolski je hladno. Ima i tamo! Što li to mi još nemamo?

Da mi je čuti vijesti...'

Tad upoznam Vladu Ljevara.

On odmah – dok se još nije znalo ni ko protiv koga, ni s kim, ni rašto, odlazi u JNA, tuče se u probojima oko Novske i nakon dvadesetak dana ratovanja bude ranjen, teško.

Šrapnel mu odbije ruku.

Na VMA ga zakrpi brat plavog Zorića i Vlado Ljevar se u grad vrati kao VlaTito. Prvoborac, ratni invalid, od silne pojedene germe (zbog rane) dobro napucane kare započinje svoj osobni proboj, u gradu.

Ne boji se nikoga, niko na njega ni ne leti.

Ulazi u trgovinu cigaretama, za kratko vrijeme posjeduje sedam kioska.

Vlado ima druge poslovne ambicije.

Od Mede, kupuje video 'Oskar'.

Kupuje ga kada u gradu nema struje po sedam i više dana, što je obećavalo 'propas'.

Struje međutim bude, ali na preskok.

Jedan dan u jednoj četvrti, drugi u drugoj, pa su se kasete ipak izdavale i tako radnja održavala u pogonu.

Nije tu bilo ozbiljnije pare, ali je određen broj ljudi od toga živio.

Sretnemo se u Zanatskom.

On u onoj zavojnici, sa fiksiranom podignutom rukom, ide od Todora.

Pozdravi on mene, pozdravim ja njega, i ništa.

Na našem sljedećem slučajnom susretu on malo udari o poslu; da izlazi uskoro iz cigara, da uzima video klub, da je to samo prolazna stanica do zauzimanja svih kino – sala grada.

Tu me upita, bi li mu ja oko toga mogao šta pomoći.

Na potvrđan odgovor me onda pošalje u kiosk, pred Zenitom, da od Kokijeve Teodore tamo uzmem šteku Kenta i odnesem svojoj gospođi supruzi, kao znak njegovog uvažavanja.

Kao da je znao da je omiljena marka Vesninih cigareta upravo Kent.

Ne dugo poslije, reotvara se video Oskar.

Vlado traži radnike.

U to će vrijeme moja Vesna biti konstantno maltretirana, u biblioteci, da donese i prikaže moj vojni status, što nije mogla.

To joj je gadilo tamo raditi, ali nije htjela sama prekinuti.

Mojom spretnom nagovaračkom bravurom jedno popodne prelazi raditi u Ljevara, za tada značajnu paricu, isplaćivanu u DM valuti – sedmično.

Ja radim džinglove i audio kasete za interni radio, u Klubu.

Vladin taldžija je Gago Prlja, po raznim osnovama jedna izuzetno sposobna persona, sa kojim se slažem dobro.

Ne prođe malo, zovu me da se fatam posla sa njima, zaozbiljno.

Vlado dogovara unajmljivanje dvije sale kina Palas, ja dobijam status direktora propagande.

Pravi se financijska konstrukcija rastala u kojoj ponovo ispadam kokošar.

Ljevar međutim nije škrt i ja kačim dobra (gutu) sa drugih strana.

Zajma mi pare (koje i on pozajmljuje) kojima kupujem magnetofon za snimanje reklama, od Ogija.

Investicija je bila krupna.

Proradi međutim video kino u maloj sali Palasa, onda mi se posreći nekoliko poslića i za par mjeseci – ja magnetofon otplatim.

Vlado ne htjedne uzeti pare za kamatu, nego to plati od sebe.

U po rata, tako, postanem direktor propagande bioskopaa Oskar i vlasnik tonskog studija – isto se zvao Oskar.

Taman kada ću isplatiti magnetofon, posao sa kinom tene.

Počelo topliti, sa strujom se isto bilo zagovnalno i kino pođe nizbrdo.

GLIGUELA

Malo prije spuštanja kina niz brdo, na brdu Petrićevac – više staračkog doma, radio stanicu otvori Gliga.

U to vrijeme je on bio slobodni preduzimač, prije toga – davno, bokser Slavije.

Za posadu stanice dovede neke Srbijanice.

Svirali oni sa tog radija jedno tri mjeseca, bila kompletna papazjajja.

Narod slušao (pretežno narodnjake, uz besmislene istupe voditelja i očajnu zvučnu sliku), pa onda prestao.

Nešto je tu parice u početku bilo, pa se onda osuši, makar je stanica i dalje emitovala.

Jedno dopodne pred baštom Doma kulture - gdje je Gliga u drugom dijelu držao svoju kafanu, on mene počasti cugom i upita bi li mu ja napravio identifikacije, za njegov radio.

Pristanem.

Dogovorimo, da mu napravim 10 komata.

Profesionalno poslovno, Gliga obećava automacku isplatu, po isporuci .

Leti kući, pa prioni.

Za dvije nedjelje ja to uradim, pa njemu. Snimljeno, pustim da presluša.

Odmah uočim da on to ništa ne razumije.

Gliga međutim odlično zna da ja odlično znam šta radim, pa kaže 'dobro'.

Zatraži još, da te identifikacije nosim gore na njegov radio i obučim tonce kako da ih puštaju.

Ja pristanem, ali da prvo plati.

Uslijedi zastoj.

'Nemam sada uza se, možeš li doći sutra', u tom za – molu.

Ja dođem sutra – isto.

Treći dan opet, pa me još nagovara da to gore idem instalirati odmah, da se ne gubi vrijeme bez veze.

Sličan manir poslovanja sam ja bio upoznao nešto ranije, služeći jednu drugu radio postaju.

Kada je uvidio da se od tih sastojaka paprikaš neda skuhati, on trgne pola ugovorene sume.

Od tog napona varivo proključa, te se uputim ka brdu Petrićevac automacki,

biciklom, kupljenim od Neje za 10 DM.
Neja tada radio s biciklima.

Stignem, tamo zateknem nekog mladića iz Grahova, u svojstvu glavnog urednika stanice i iz Borika Gogu – ton majstorgu.
Mladić lemi kabl, Goga pušta muziku.

Sam radio – kao maketa.

Kao, neko je prostor premjeravao, slagao lažnu opremu da dobije dojam gdje će s čim i kako, pospajao – da se kasnije ne zajebe, i sad će se pristupiti montiranju radija zaozbiljno.

Pristupiti će se montiranju zaozbiljno, a – ha.

Udarim predavati Gogi kako se identifikacije imaju puštati.
Onaj lemi i – sve ispod oka mjerka, šta ja to.

Pa će onda lemer – urednik u svojstvu spikera čitati reklame, Goga situaciju miksati.

U pola čitanja ona nespretno zacima neki kabl, i mikrofon – na koji je spiker čitao, time obori na pod.

Nikakvo čudo, u studiju 'Štapikanapp'.

To proizvede snažan šok, u oboje.

Prekine se muzika, što situaciju zadatno dotegne.

U nastaloj panici Goga uspije povući šiber (potencijometar) od mikrofona dole, da se preko radija ne čuje šta se u studiju trenutno događa, kad li spiker (i urednik) tu na nju nasrnu.

Da joj jebe i majku i oca, da ko je posla da ona Njega miksa, da će joj on sad tu razbiti nos i sve grlo u zube sasuti.

Goga zakovala.

Kako je meni valjalo završavati posao zbog koga sam tu bio – a ovaj na Gogu i zamahnuo, to se umiješam i kažem uredniku da se kane kenjaluka i ostavi tonmajstorku na miru.

Gogi naložim da pusti neku pjesmu, pa nastavi pratiti izlaganje gradiva.

Ovaj se međutim na mene iskelebeči, da šta ja, pa ga stjeram u pizdu materinu i on uvrijeđeno, uz opasku – 'vidjet ćeš ti', ode Gligi, na žalbu.

Nastavim obješnjavati Gogi tehniku džingljanja kad ne prođe malo – zove Gliganja.

Telefonski.

Bi li ja htio podučiti i ostale članove tonskog sastava rukovanju radio identifikacija?

Bi li im mogao pokazati još čega korisnog?

Za obeštećenje pretrpljenog napora, slijedi dogovor u nastavku.

Spomenem nezgodnu raspravu sa glavnim urednikom i voditeljem mu, na šta Gliga zavrati da je isti kod njega, da mu taman govori kako mene mora slušati bez pogovora, ako prihvatam predloženo.

Na dalje, urednika i voditelja bi on poslao nazad, ali više ne u svojstvu urednika, nego samo voditelja, da vodi isključivo šta mu ja kažem.

Složim se.

Počnem stanicu organizovati, obučavati tonce, upoznavati kaka je ko.

Sedam dana tako.

Svaki dan, u povratku ili kad krenem gore, svratim do Glige, da se reguliše druga polovica urečene isplate.

On me izbjegava.

Možda baš taj sedmi dan ja dođem pred birtiju, on opet 'sačekaj'.

Neko ga zove na pejdžer.

Onda se negdje hitno odveze autom, onda se vrati pa jako važan telefonski, poslije toga neodložan sastanak.

Dignem se i odem, sve na glas psujući Gligu i njegov radio – maketu.

Dođem kući.

Kako sam ušao, zvoni telefon; da gdje sam ja otišao, on me on eno čeka, sa parama.

Ja onda laka dvokoraka do Nejinog bicikla, na vozilu do Glige pa ka obronku Petrićevca, da uređujem program.

'A' – R A D I O

se zvala ta stanica.

Ni tri mjeseca od toga dana u Banjaluci – bar na javnim mjestima, više niko ne sluša druge stanice, do 'A'.

Svira se muzika, njeguje priča.

Bez vijesti.

Posao pari, ja pravim ponovo reklame pa zarađujem dvoduplo – što od toga, što od uredništva.

Može se poslovati i bolje ali se plašim dizati prašinu.
To onda, je li, hoće zamutiti vidik.

Gago Prlja iziđe iz ortakluka, sa Ljevarom, pa ga uzimam u svojstvu stručnog štucera.

Stanica radi 24 - 7.

Jako teško bi je uspijevaao držati u pogonu kao solac, pa se Prlja tu uklapa kao komsomolac.

Lenjiiiiiiiiiiiiiiiiin!

Gligorićevi poslovi se granaju.

Na neku ili nečiju ideju kakvog poslovnog zahvata bi on zajmao pare od ljudi iz grada, za njih garantujući posjedujućim dobrima.

Imao je svašta, od čega opet ništa nije bilo njegovo.

Kao sa kreditnim karticama; digneš paricu sa jedne, a onda vraćaš prebacujući na nju sa druge.

Tako se stvarao dojam bogatstva i uspješnosti u poslu.

Od Nenada Bodirože i doktora Zrilića (rođenog brata onog profesora, nesuđenog predsjednika države) tom tehnikom posudi veću količinu njemačkih maraka, za neki od njegovih poslovnih zahvata.

Kao garanciju, založi radio 'A' stanicu.

Kako pare nije nikako vraćao, Nešo i Zrilić ga pritisnu i on ne imadne kud, nego da im zalog za neisplaćene pare, preda u vlasništvo.

Tako dobijem nove gazde.

Nešo drži radnju kancelarijskog pribora, u Budžaku.

Po okončanju transfera se on na radiju pojavi, pozdravi prisutne i u prigodnoj besjedi prizna da nema pojma o toj vrsti poslovne djelatnosti.

Kako je međutim znao za mene i ugled koji sam u toj branši uživao, predloži da se najnormalnije nastavi sa radom.

Drugi je gazda dr. Tomo Zrilke.

Kao Gete i Rilke, odmah daje do znanja ko će tu biti majstor a ko ima vodu da snosi.

Tako nas reorganizujući, vrati se kući da završi knjigu čiste poezije, na kojoj je tada radio.

Na radiju je radilo par sposobnih djevojaka i mladića.
Makija i Gogu sam gore zatekao, muzičko uredništvo ću pojačati sa Macom (muško), Romanom i Danijelom (ženske), za voditeljicu ću uzeti Biljanu iz Vladinog Oskara.

Većinu će međutim činiti oni lošijih radnih i karakternih osobina.

Zrilić se tali sa većinom i tako počinje zarvtati ruku koja mu tavu masti.
Ne razumijevajući uopšte problematiku funkcionisanja takve radnje, sigurnim koracima istu tjera pod Halil.

U prkos neurozama, radio radi.

Jednog četvrtka iza 5 popodne – držao sam emisiju sponzorisanu od strane Zorana Stojića i njegove firme 'Carmen line', zazvoni telefon u studiju; moja Vesna javlja da mi je stigao poziv za vojsku.

Kasnije ću, iz dva pouzdana kanala saznati da je naručilac pozivnice bio – Buca Kragulj.

'A' radio mu je već ozbiljno kvario sabiranje računa, u poslu, pa se tako odlučio na ono čega sam se ja cijelo vrijeme rada na toj stanici po malo plašio.

U jaja.

Sa svojim slušaocima se opraštam emisijom 'Pošla baka u šupke', nakon čega prelazim u ilegalu, uz – do tada, najozbiljniju namjeru brisalele.

Urečeni datum moga regrutovanja dolazi.

Propustim ga.

Moj brat Emir je do tada preko godinu dana bio na radnoj obavezi.

Nije se žalio.

Sa grupom ljudi njegovog statusa, je svakodnevno odlazio na gradski Vodovod, i tamo guzičario.

Na dan kada sam se ja imao javiti, on i ostali obavezaši dođu pred Auto – moto društvo, odakle ih se normalno vozilo u Vodovod.

Potrpu ih u autobuse i – po kretanju, ljudi provale da ih se vozi u pogrešnom pravcu.

Dva mjeseca poslije toga nisam znao ni gdje je, ni kako je.

Onda se vrati i nazove, da mu pomažem kako znam.

Umjesto u Vodovod, odvezli ih onaj dan u Vitkovce, na liniju, da kopaju rovove.

Kopati rupe hajde – hajde, opisivao je situaciju, koja je uslijedila.

Dok bi kopali, sa druge strane linije bi im psovali i prijetili, da prestanu sa poslom.

Ovi sa njihove strane su isto prijetili i psovali ih, ako sa radom prestanu.
Klasična gabula.

Kod Stele i Emira u stanu vijećanje, izlaz se ne nalazi.
Nema se gdje, para nemamo ni jedan.
Emir nema papire a i nikoga vani, kome bi se mogao privaliti.
Koristi tih nekoliko dana - koliko su ih pustili da prikupi snagu, pa nazaj.

Kako je čovjek vrsta koja se na sve navikne, tako se i on, nakon nekog vremena, tamo prilagodio.

Jako sretna okolnost je bila da je u komandi bio čovjek kome je predavao u osnovnoj, u Javoranima.

Taj ga je štitió, makar mu je Emir jednom u školi zavalio vruću šamarčinu.
Mora da je bio kriv.

Kasnije mi je pričao, da je borcima bilo jedva mrvu bolje, nego njima.

Dan kada će Emir nadrljati, ja ostanem kući.

Kako je daljnji tok situacije bio lako predvidljiv, udarim u razradu plana.

Sa Vesnom, padne dogovor da se probam dočepati Beograda i odatle – kanalima UNHCR-a, pokušam naći izlaz, iz bezizlaza.

Kod Ljevara na savjetovanje, on zove Batu Malenca.
Krojima plan.

Vojnu legitimaciju je u to vrijeme predstavljao najobičniji komad presavijenog kartona, na kome se pored podataka o vlasniku, na vrhu, nalazila fotografija istoga, na dva mjesta zaklamfana klamfericom.

Nikakva pečata, nego samo potpis - za to ovlaštenog lica.

Neozbiljno.

Nađe se taj kartonić, umjesto originalne fotografije zaklamfa moja.

Malenac objavi da se taj dan u 6 popodne ima krenuti za Srbiju.

Za prijevoz će se koristiti njegovo vozilo marke Yugo, istim će šofirati lično.

Od parica nosim malo preko 400 marica.

Bato će me prebaciti za trošak golog benzina a kada se tamo nađem, onda ću gledati kako i šta.

Plan je bio zadivljujuće sofisticiran, u svojoj jednostavnosti;

- da ja, na kontrolnim punktovima – šutim,

- da će Bato solirati uvjerau da me vozi u Beograd, u bolnicu, gdje imam posjetiti rođenog brata koji je teško ranjen u borbenim dejstvima, dva dana ranije.
Tako usaglasivši stavove, krenemo.

7, 8 rampi prolazimo glatko, Batina melodija također.
Svejedno, ja si na svakoj za po nekoliko zakratim žizanj.

Onda glavna rampa, granična. Pred nju stižemo ujutro oko 4, sračunato.
I tu nas puste, kad mi srce poče igrati.
Izašli.

Na srpskoj strani čovjek traži papire, Bato ispruži.
'Šta je ovo?', mašući onim mojim kartonićem.
Bato otpočne.

Sasluš a čuvar branika uljudno, ne prekine.
'Dobro, razumem, ali kako da ga sa ovim u Srbiju propustim?'
Bato frazu nanovo, pola kvarte višlje (sekinda).
Ovaj sasluš a sada negdje do pola, prekine ga i ponovi kako on razume, ali me svejedno – bez valjanijeg papira, u Srbiju upustiti ne može.
Malenac onda zaleleče kako sam sve valjane izgubio u ratnim dejstvima, poslije čega čovek izgubi živce i mnogo manje učtivo – naredi da se okrenemo i vratimo nazad.
Ha – jooj!
Horror in reverse.

Rača je bio taj granični punkt.
Iznerviran neuspijehom na tom, Malenac odlučuje da se sreća oprob a na obližnjem, Pavlovića Mostu.
'Nemoj Batokumimtevozinazadkućiusraćuse' – podjodlam, što on proprati odlučnim 'Ne!'
'Pavlović Most drže Arkanovci, oni imaju mnogo bolji sluh za probleme braće po oružju, iz komšiluka', obrazloži.

Majko moja.
Lako uđemo nazad (nije niko ni izašao iz karaule) pa uz neke nasipe, ka Pavloviću.
Lako ponovo i izađemo ali mi taj puta srce ne zaigra.

Izađe na mostu neki krupan, da prozrač i la papiro.
Bato pruži, i samo što udahnu da poč e uvježbano, kad se brat po oružju tu izdera:

'Marš nazad, bagro!'
I mi onda za Banjaluku.

Oko 11 ujutro stignemo odakle smo u 6 popodne predhodnog dana krenuli, pred Oskar.
Tamo Vesnine suze, nedoumica.

S K R I V A U L A

Prlja Gago tih dana sa ženom i kćerkom išao na more u Crnu Goru, pa meni ostavi stan u kome ću se – za vrijeme dok su oni tamo, kriti.

Dvije nedjelje sam tu boravio, izlazio samo da kupim novine.
Jedno jutro na kiosku sretnem Mišića, dobrog jarana i komšiju.
On je u ratu, od početka bio u vojsci, ali to dlaku nije narušilo našu drugariju.
Dapače.

Provali da sam duduzana, pa upita za razlog.
Željan razgovora, udarim mu nabrajati razne razloge koji me priječe da idem u rat.
Kao zadnji, navedem nemogućnost jasnog viđenja strane kojoj bih eventualno mogao pripadati, kako smo i moja Vesna i ja kuća sa tri prozora.

'Sudija komanduje - 'boks!', a ti ne znaš koji si ugao' – prokomentariše taj zadnji.
Miško.

Radio vodim telefonom. Govorim šta se ima raditi, određujem smjene.
Sve normalno, samo što me tamo nema.

Sprega Bodiroža – Zrike je radio preuzela nekih mjesec dana prije moga dobijanja poziva i po tom – neuspjelog pokušaja ilegalnog prelaska Granavelle.
Na jednom telefonskom instruiranju me se, sa one strane, obavijesti da gazde dolaze na stanicu, te da se svo osoblje – u određeno vrijeme, gore ima okupiti.

Nađemo se.
Problemi ovi, problemi drugi, Nešo vidi da sam odsutan pa pita za razlog.
Ja se onda tu njemu ispovijedim na šta on kaže da će vidjeti, može li se šta.
Zahvalim, u sebi misleći 'moj ti, slabo se tu može šta.'

Bog i batina, po pitanju slanja u vosku je bio neki Denić.
Pratio ga glas da je nepodmitljiv.

Sa najmanje deset strana sam slušao kako ne jebe, da mu je najbolje ne prilaziti glede urgencije, oko oslobađanja obaveze pozvanog.

Nakon dva dana mene Nešo zove i kaže da idem kod Denića, da mi se vojni poziv poništi.

Moj novi status će biti urednik radija – vojna obaveza.

Tako se nastavi igra 'vruće – hladno', u tim ratnim danima modifikovana u 'vrelo – mrzne.'

Priča oko preinake moga poziva za vojsku u radnu obavezu urednika radija, je tekla ovako:

Svi su navodi oko nepotkupljivosti Denića bili ispravni, ali je on isto bio čovjek od mesa, kostiju, krvi, kože, kose, noktiju i – je li.

U sali osnovne škole, u Budžaku, se igrao rekreativno mali fudbal.

Ključeve iste držao Zoka, Nešin taldžija u poslu.,

Nije Zoka bio ništa specijalno dobar sa Denićem ali oni koji igraju rekreativno mali fudbal sigurno znaju za jaranluk i uvažavanje koje se – među igračima, obično stvori.

U takvoj nekoj nogometnoj okupljajci Denić bude zamoljen za uslugu, uz detaljno obrazloženje specifičnosti djelatnosti i nemogućnosti nalaženja drugog čovjeka, koji bi taj posao umio valjano obavljati.

Stvar se sredi.

'Mi samo dijelimo, a miješa ih neko odozgo', mi je u partiji remija, u Šafhauzenu, jednom rekao neki fini gospodin.

Ne prođe međutim još mjesec – dva, kad se zakuha između Zrilića i Bodirože. Bodiroža onda iz posla izadaše, Zrilić grđe zajašaše.

Postane nemoguće raditi i ja dižem ruke.

Ko dijeli?

Koliko mjesec poslije, A – radio maketa prokreketa.

Kre – kre, jebai ga dokto – re.

B R I S A V E L A

Naravno da smo razmišljali, Vesna i ja.

Najveće ispuce na tu temu bi imali zimi, kad stisne a nema struje.
Za skandinavske zemlje, ona nije htjela čuti.
Prvo jezik a onda ljuta zima, su bili njeni argumenti za opstanak.

Mi u ratu nismo gladovali, ali sjećanja na kojekakve čorbulje čudnog okusa ne blijede.
Nekim sretnim okolnostima su nam se, u odsutnim trenucima, otvarala vrata brata.
Ko miješa?

U ranijim dijelovima ovog zapisa su pominjane moje zarade mjerene u stotinama DM, pa se – uz opasku da se za 10 maraka znala prebaciti sedmica, stiče dojam o određenom disparitetu.

Oni iz Banjaluke znaju, kako te stvari idu.
Od 10 maraka 7 dana živi nas 5.
Ja onda dobijem 1000, pa taj dan potrošim pola.
Jebi nas, kad smo takvi.
Neka nas, neka smo baš.

Uglavnom, mi bi tako zimi psovali i svake godine se kleli da sljedeće idemo van, pa gdje god, a onda, kada bi otoplilo i olistalo, to nekako zaboravljali.
BLjubav.

Rat je međutim trajao, Igor rastao a lirika blijedila.
Kako su se – za odlazak, kasnije otvarale zemlje preko okeana, tako smo mi namjeru gibanja učvršćivali.

Udari onda treća ratna jesen i ja sam u namjeri odlaska čvršći, nego ikada.
Tako se domislom da počnem štediti, pa kako god i koliko god – u odsutnom trenutku će mi to pomoći, da lakše donesem odluku.
Nekom izradim reklamicu, nekom prodam kaseticu i tako nakupim jedno 3 stoje.
Onda – za još tri, prodam Cagi iz Napolija stereo iz kuće pa se nakupi 5, koliko u Banjaluci iznosi tri i tri.

U Moneu me angažuje Goran Predić, da sviram klavir jedno popodne za biskupa Komaricu, hodžu i glavnog srpskog popa.
Parti davala Japanka Sadaka Musaka iz UNHCR – a, pa i tu zaradim.
Uglavnom, stvori se u jednom trenutku 850 marica – parica, koje učine da ugledam Dedu Kartala, ali u sebi.

Tih sam dana odlazio redovno u Penzionere i tamo se – sa Sašom Šunkićem, redovno kačio remija.

Odlično nam bilo.

On - blaga rakica, ja - piva, i češljaj.

Po cijeli dan uzbuđenje vlada neprestano, ne sustaje – tako reći.

Odnese on 10 – 15, drugi put je njega otkinem za slično i to tako išlo jedno mjesec.

Jedne nedjelje samo što počesmo igrati, činilo mi se, kad ovi prave fajront.

I Saši se tako pričini pa on predloži da kupimo malo cuge, pa se prebacimo kod njega, u stan.

Tamo ćemo onda zakartati i zateferičiti, u miru.

U auto, uradimo sve kako je zamislio.

Kada ćemo se konačno zaputiti njegovoj kući, on se sjeti da nema cigara, pa ćemo po njih skočiti kod Hatlje, u Rosulje.

I tu onda prijavi kako se tamo skuplja raja koja vrta poker.

To me saznanje uznemiri duboko.

U glavi se rodi jako uzbuđljiva ideja pa Šunkiću naložim da vozi prvo mojoj kući.

Da nešto tamo uzmem, pa ćemo u Rosulje.

Pristane, naravno.

Pred zgradu, ja hitro uz stepenice pa u stan.

Vesna zove da jedem, ja kažem da sam svratio samo na sekundu, da me dole čekaju.

Davno naviknuta na moje ispuce svake vrste ona se ne uzbuđuje, ali registruje kratak ulazak u sobu.

Izađem, ona – 'Da nisi diro u parice?'

U glavu.

Glatko suknem da 'kaki, samo sam nešto drugo', i vrata.

U auto.

Kada smo došli pred birtiju Saša van, ja za njim.

'Kućeš' – zapita, 'da šnjufnem ko to tamo pokera' – odgovorim.

Ukapira trenutno, pa na mene:

'Koji ti je kurac, popili smo, ljudi tuku ljuto, hiljade se vrtaju!'

Zajogunim: 'Imam' – kažem mu 'jak špurijus da će me napasti karta.'

Uđemo.

Za jednim stolom zakačim Bisića u partiji sa ljudima, koje nisam poznao.

Za drugim mi poznat čovjek Cokula, sa nekom dvojicom okreće poker.
Na stolu hrpica marica, četvrta stolica prazna.
'Znak!', protumačim u sebi 'četvrta stolica mene čeka'.

Saša uzme cigare, još me jednom proba odgovoriti, pa ode.

Pita onda mene Cokula 'bi li se kačio', ja sjednem.
Ma, koliko pola sata ne prođe, ja dobar blizu 2000.
Oni kibici Radovanovih remijaša svi prešli nama, igrači zanimili.

Zove Cokula meni dupli vinjak: 'Šta si se tako uozbiljio' – kaže, 'de se malo opusti.'

Tresnem ja to, on zove drugi – ja i njega.
Zovem onda je, nisam šupak.
I nakon još neka dva ili tri, mene stade karta.
Sve zavalim.

Zatražim onda od Cokule da mi plati još jedan obični.
Odbije: 'Dosta sam ti ih već zvao' – obrazloži.
Kuću – štaću, preko banjalučkog polja nagarim oprezno kući, u Borik. (bio policijski sat)

Ja sam na kocki znao gubiti i nositi, pa se opet kačiti.
Poslije ove epizode se nešto u meni prelomilo.

Koju nedjelju poslije, kod Ćere u 'Vektoru' se nađem u društvu sa nekim mladićem koji reče da me vidio onu noć, kada se kod Hatlje pokersalo.
Skupa sa ostalim kibicerima se on silno čudio, kako nisam primijetio prevaru.
Poslije onih popijenih vinjaka se nije dijelilo više od 22 – 23 karte, po ruci.
Ostale su igrači držali na krilima.

Još kasnije, puno kasnije, meni moj Emir javlja telefonom, iz Banjaluke, da se vidio sa Cokulom.
Cokele se žalio da je od nečega jako bolestan, da mene pozdravlja ali ne 'ono' pozdravi ga, nego da mu Emir obeća da će to uraditi 100%.
Emir mi tako pozdrav prenese, ali se sve čudio što je on to tako svečano, od njega tražio.
Nije loš Cokele. On je bio raja sa Edom Dervovićem.

I Z L A Z A I J A

Po onom savjetu advokata Stanivukovića, najviše vremena provodim pijući, pušeći i kartajući.

Najviše sam, tokom godina rata, to radio u kafani 'Skaut', na Halilu.

Tu racije nikad bilo nije.

Igrala se bela i remi, pilo pivo, pušio duvan i marijuana.

Danima.

Bio je jedan od onih kada sam iz kuće izlazio rano, da ne znam precizno ni zašto, ni kuda.

Treća je ratna jesen bila i dan onako – sjetan sam po sebi, jeseni.

Idem, čini mi se bez misli u glavi, bez nekog određenog osjećaja, samo idem.

Skrećem pogled sa zgrada izmučenih garežom i rorovima ručne proizvodnje koji vire iz prozora, a služe kao dimnjaci. Zgađen, okrenem glavu od trenutka, misleći da će tako i slike nestati.

Već sam dobacio do zgrade u kojoj je Lovšin stanovao. Pomislim tu kako i on ode, ali mi prizor koji ugledah ne dade da se podsjetim partija table, bilijara, naših čudnih sukoba.

Sa zadnje strane zgrade, a ispod samog prozora Darkovog stana, na stepenicama koje su korištene kao sporedni ulaz – sjedi žena.

Marama na glavi. Plete. Čarape, valjda.

Stepenice ograđene tarabicom.

Sa lijeve strane hrpa uredno složenih iscijepanih drva, sa desne, tamo gdje je nekada bio travnjak, istina nikada naročito održavan – ali travnjak, izrasle nekakve biljke visine oko metra.

Pogledam u nedoumici, pa pažljivije i provalim.

Kukuruz.

I da nisam bio tamo gdje sam, pomislio bih: 'kakva idila!'

Jesen tek počela, a moja preuranjena misao skliznu:

'Šta ću, Bože?'

Da ostadoh još godinu, jebao bih konjinu.

Ali nisam.

Nazove mene Boban iz Beograda i upita za zdravlje i radove.

Ja se za zdravlje pohvalim, na drugo požalim pa me on upita – bi li van.

Odgovorim potvrdno, on onda upita imam li za to odgovarajuća dokumenta.

Na negativan odgovor mi ponudi da mi jednim svojim kanalom pošalje ličnu kartu nekog Srba iz Kragujevca, da istu prilagodim svome ličnom opisu in potom zađem u Beo predeo.

Stigne lična.

Moja se slika instalira – umjesto one originalnog vlasnika, Goran mi nekim svojim vezama ispiše pečat, zbilja original.

Malu nezgodaciju uzrokuje moje urgiranje kod Sarača, kada se slika čvrstila.

Bojeći se da ne ispadne iz ležišta, ja kod djevojke – koja je tamo radila, dogovorim da mi pri nitovanju slike, sa zadnje strane stavi sigurnosne stopice.

Tako je lična sa prednje, gdje se nalazila slika izgledala original, ali kada se stranica okrene onda i budala vidi da tu nešto nije u redu, jebo se ja onakav blentav, kakav sam bio.

Ali dobro.

Prodam svoju basovku za 300 maraka, stari prijatelj po gitari – Zoka Stojić otkupi Igorov pianino, za tada senzacionalnih 1000.

On pare dadne a onda ga poslije Vesna ganjala 2 mjeseca, da plaćeni instrument prebaci svojoj kući.

Stojka, jaran.

Ukiva se datum polaska.

Putovaće se redovnom autobuskom linijom, saputnik će biti Vlado Ljevar, koji će za Beograd nekim svojim poslom.

Ponovo uzbuđenje, neizvjesnost.

Krenemo.

Naša se grana prelazi umeko, ovaj puta se tako prelazi i ona.

Ha, Sreće! Valjda od Ljevvara – mislio sam.

Pred samim ulaskom u Beograd autobus nešto zastaskuje, zastajkuje, pa stade.

Gust saobraćaj.

Otvaraju se vrata autobusa, ulazi murija.

E da ga jebem Mićo, pa dokle!

Šikucija od jednog do drugog, pa do mene.

Svoju L.K. pružim, otvorenu, čovek pogleda u sliku, mene, ličnu sklopi i vrati.

Ima Boga, ima.

Autobuska stanica Beograd.

Ljevar svojim putem, ja ka stanu Biljane Glišić, na ranije urečenu adresu.
Rano je jutro, u kasarnama vlada red. Bii otvara, tu i Boban, pijemo kafu.
Teče priča, veseko je.

Boban zove telefonom staru nekog svoga druga, koja u suterenu kuće ima mali stanić, za iznajmiti.

To se sređuje, isto popodne tamo useljavam.
Lokacija je Autokomanda, preko puta Zvezdinog stadiona.
Stanić svinjac, ali zgodan.

Zoran Zagorčić se zvao i prezivao, taj Glišin prijatelj.

Na spratu kuće stanovao sa majkom i ženom.

Svi doktori.

Zoran je bio više sklon klaviru, nego medicini. Svirao je na albumu 'Električnog orgazma', koji je izašao malo prije nego ću se kod njega useliti.

Korisnik stana je prije mene bio bubnjar iste muzičke formacije, za koga se znalo da je teški ovisnik najtežih opojnih praškova.

Znalo se i da je obolio od Side, što je u meni izazivalo određenu dozu nelagode.
Šta sam mogao?

To isto veče se uputim na Terazije, a one..... svijetle li svijetle.

Zbogom mraku, mislio sam se u sebi, a zdravo da si rasvjeto!

Smatrao sam, je li, da su pizdarije konačno prošle i da će sada stvari krenuti normalnim, pozitivnijim tokom.

Odmah drugi dan, ja u UNHCR:

Na putu ka tamo, na početku Terazija, pred radnjom 'Bolago', stoji Danko Vojinović - Sile, puši.

Na emisijama Romobil, što sam ih prije rata vodio na radiju Banjaluka sam često, po njegovoj želji, puštao pjesmu 'Šaram ćilim vijugama.'

Lepa Lukić.

Jedina narodna pjesma, na tim emisijama, ikad svirana.

'Ha đe si?', 'ha evo me' - i mi tu razvezemo.

Radnja je Darka Lazarevića, on u njoj radi za platu, kojom podmiruje голу stanarinu.

Kada je došao tu, sa ženom Marinom i skroz malom Ninom, imao je pare od prodanog golfa.

To se stuklo, pa se našao u teškoj desperaciji. Kako dalje?

Na pomen da se idem prijaviti u UNHCR, on savjetuje da mi je bolje ni ne ići, da je on tamo 3x slao molbe, da su ga svaki put ko šupka odbili.

Ja onda svejedno nastavim tamo, šta ću, ali onako – sa manje srca.

Predam molbu, pa u ambasadu Kanade.

Tamo velika gužva ali ja fino u red, pa čekaj.

Kada sam se taj dan vraćao na Autokomandu, zapazim na nebu bijeli trag aviona, pa onda i avion, što je trag za sobom ostavljao.

Tu zamislim da u njemu sjedim sa Igorom i Vesnom i da pičimo za Kanadu (nju smo zbog nečega smatrali najboljim izborom), i to mi se tog trenutka učini strašno dalekim.

Daleko, ali ne i nedostižno – sam tada mislio i shvatio, da mi se vraća nada koja se bila zaglibila, negdje u kotlini Banjaluke.

B E O – P R E D E O

U Beogradu se, sa Glišom, veći dio vremena smucam Kalemegdanom i Knez Mihajlovom.

Redovno sam u kafeu 'Havana', (držao ga Kiki Zurovac, tada Bregin i Neletov manager) i 'Varadero' (čudna li imena).

'Varadero' držali braća Šolaja, za šankom radili Igor Trišić i Todor.

Tu se okupljala raja iz Banjaluke.

Uz već pomenute se viđam još sa Macom – Matildom i njenim momkom Perhanom, operskim pjevačem – sinom pjevačice Darke, iz 'Bosne' - Bucom, Željkom – Bradom iz pošte, Tijanom i Zorićem, Emirom Omićem, doktorom Žokom i Rakom 101– jednom, Silvom, Sanjom Milošević, lažnom glumicom Vanjom i još nekima, a najviše Koljom Pejakovićem, sa kojim se do tada poznavao nisam, a koga sam upoznao ovako:

U to se vrijeme tamo snimala televizijska serija 'Složna braća', po scenariju Nenada Jankovića - Neleta.

Meni Gliša kaže za to, te da je u realizaciji iste teško upleten i Nikola, iz Banjaluke (o.š. Filip Macura), vrstan bluzer.

U Beogradu studirao filmsku i pozorišnu režiju.

Na 'Složnoj braći' bio uposlen u svojstvu ko – scenariste, ko – režisera i glumca. Serija obrađivala razne marifetluke predstavnika tri zaraćene strane, čije je poprište kafana, simboličnog imena.

Par dana kasnije se ja zaputim na adresu, koju mi je dao Gliša, i na samom ulazu – po prispijeću, nađem na Nikolu.

Nižeg rasta, zbijene građe, ošišan kratko, u farmericama i isprano – crvenoj majici. Automacki snimim, da je čovjek u problemu.

Kako me ugleda, tako se nasmija, pozdravi (đe si Caja), sa još uvijek pravim Banjalučkim naglaskom.

Ja kažem 'ti si sigurno Kolja' - on klimne.

Imao sam u glavi njegov lik, ali daleko i nejasno.

Naravno da smo se u Banjaluci morali sretati. Kako je on mlađi i možda što ga u gradu nije bilo previše (zbog studija), to ga nisam znao preciznije.

Nikakvu prepreku to nije predstavljalo, da se mi odmah ne prepoznamo (genetski BL kod) i uspostavimo krasnu drugariju, koja će trajati značajan dio moga tamo provedenog vremena, a traje evo i sada.

Vesna je znala reći da je Kolja najbolje, što nam se u Beogradu desilo.

Uvede mene Nikola u prostoriju, gdje me Nele srdačno dočeka (znali smo se preko svirki), i predstavi prisutnoj glumačkoj postavi:

Božović, Cvijanović, Sabljčić i Sultanović, koji su toga dana snimali svoje – scenarijom predviđene situacije, u toj crnoj komediji.

Ja se muvao, pratio na šta to liči, kad me Nele zategnu da bi li pomogao realizaciji jedne scene, fali im čovjek.

'Bi, što ne bi' – odgovorim.

Onda glumim.

U kafani, sjedim za stolom sa odličnom butre. Držim je za ruku, na uho, nešto povjerljivo šapćem.

Moja kreacija.

Ulazi Čenga (Goran Sultanović), prilazi šanku. Ugleda me, pa pozdravi:

'Đe si Caja!'

Ja skočim, pa zadivljeno, jasnim glasom izreplikujem:

'Oooo, Čenga!'

Treći, a u stvari glavni režiser serijala je bio Oleg Novković, potpisnik u to vrijeme nekoliko viđenijih filmskih ostvarenja, od kojih je najznačajnije bilo 'Kaži zašto me ostavi.'

Jako fin čovjek i Koljin vjeran drug – kasnije sam se uvjerio.

I Oleg je imao onu osobinu banjalučke brzine prepoznavanja.

Po upoznavanju, u sitnom ćaskanju – onako spontano, on spomene Koljine nevolje sa opojnim praškom (heroinskim).

Shvatim, da od mene traži pomoć: da i ja uložim napor u držanju našeg junaka - koliko je god to moguće, dalje od te najopasnije opojne materije što konzumenta prvo navuče osjećajima neslućene miline, a onda mu razvaljuje mozak, kosti, bubrege i probavni trakt.

U Beogradu je tada bilo heroina u izobilju.

Cijena mu je bila relativno niska, zbog blizine Sofije.

Razdaljina Beograd – Banja Luka je jedva nešto duža, kapetane.

Moj mali glumački istup naiđe na opšte odobravanje za to odgovornih, pa mi Karajlić nudi ulogu čate (tog trena izamišljene), koju odmah prihvatam - nadajući se da će mi taj posao skrenuti misli, a nakrenuti kakvu paricu.

Kolja mi tu oda da su sve već razdijeljene. (parice)

Neki kadrovi serije su se imali snimati na Trešnji(ku), brdu kraj Beograda, zbog čega se imalo jutrom rano raniti.

Ja onda to propustim.

Umjesto toga duže spavam, po dizanju idem pred ambasadu Kanade, da vidim mai li štai.

Čekam na ishod molbe UNHCR-a.

Onda, kao grom iz plava nebesa, ruknu objava da Slobo kupi po Beogradu i cijeloj Srbiji sve što u ličnoj karti ne nosi oznaku rođenja te bratske republike, i šalje u Bosnu, na crte.

Belo pranje.

Prethodnu noć, vojna murija upala u Kikijevu 'Havanu' (99% gostiju Sarajevo, Bosna), njih oko 200 potrpala u autobuse i odvezla u pravcu nepoznatog graničnog prelaza, sa Bosnom.

Ja se u stanu skupio, barbutero (varadero).

Ovdje je strah imao druge proporcije i oblike, jer je teren bio rohav i sklizak, a sudija nepoznat.

Beogradu je već bio pun kurac izbjeglica, pa sam se opravdano pribojavao efekta drugog rata, u kome su i židovi imali uši.

Tih bih dana, kada sam išao do radnje, tamo prstom pokazivao šta ću – da me ne bi raskrinkali, po ijekavici.

Gore i očiglednije je zvučalo ako bi primijenio ekavicu, koju sam u zajebanciji znao koristiti vijerno.

Usljed straha bi to onda zvučalo žalosno – smiješno – otužno.

Nagutah se tako straha, najnovije tipe.

'Sjećaš li se pico rutava, kad si kurce gutava' – govorio je Neja Memon, u teškim životnim momentima.

'Obzjala' prođe i ja u teniskama ponovo na stazu, ka preponama.

Parice nestaju.

Pomaže me Željko Zorić u nekoliko navrata, sa nepovratnim donacijama.

Sljedeći vid njegove pomoći u mome opstanku (survival) se sastojao u organizovanju partija remija.

Zvao bi dvojicu dobrostojećih poslovnih partnera na igru, pa bi ih mi onda šišali. Ne previše.

Za moje troškove prehrane i koju pivu. Imaš pravo, kad si izbjeglica ('Službeni list', novembar 1992.)

Sa Koljom se družim pravo.

U njegovom stanu često sviramo on, Boban Glišić i ja.

Vesna mi autobusom šalje moj četverokanalni magnetofon, za snimanje reklama.

Na njega ćemo Kolja i ja zapisivati po nešto od materijala, koji će on kasnije objaviti na svome CD-u 'Mama, nemoj plakati'.

Sa njim sam, za tamo popularnu radio stanicu 'Roda' napravio odličan džingl, za njihovu službu marketinga, koji se često čuo sa radio – aparata u kafeima i slastičarnama Beograda.

Kada sam išao po isplatu, rekli mi da džingl nisu prihvatili zbog jakog bosanskog naglaska.

'Ogooglo', provajder.

P J E S M A

Onda se jedan dan, u Koljinom stanu skupiše Nele, Čobi, Kiki i Oleg, da dogovore završne radove, na serijalu.

Potegne se pitanje muzike, a onda i jako bitne naslovne pjesme. Nele ju je obećao komponovati odmah na početku snimanja (6 mjeseci prije toga), ali ga nije služila inspiracija. Odluči se ubrzati sa radovima, na svim frontovima.

Odatle se odlazi pregledati dio materijala, editovan predhodne noći. Pozovu me, pa na uviđaj krenem i ja. Na televiziji, svi odgledamo petnaestak minuta gotovog dijela serije. To što sam vidio mi se dopadne i na putu kući - ka Autokomandi, ja udri u 'mantru', metogu kojom sam smišljao reklame, nakon što bih posjetio radnju naručioca. Javi mi se obris pjesme. Čobijev način pjevanja sam poznavao dobro, iz vremena 'Pro arti', pa si tu u glavi zapjevam načinom kojim je on – u tom muzičkom ansamblu, praktikovao. Kao uvod, razvučem solo narodnjaka koji sam jednom negdje čuo, a pjesmu počnem :

‘sogan dolme, sira i kolača
uštipaka, svega ispo saća’

Zazvoni mi i refren, ostalo popunim kao što sam radio sa džinglovima i pjesma se rodi.

Ujutro leti kod Kolje, kod njega bio magnetofon. Kažem mu da sam smislio, on hoće da čuje. Ja zapjevam, ali nespretno. Ne provali. 'Ćorav posao' – okarakteriše.

Onda ja brže – bolje u sobu gdje je bio magnetofon, pa to složim spretnije. Za petnaestak minuta ponovo po Kolju, pustim mu. On posluša, i uprati.

Smjesta za telefon, pa zovi samozvanog doktora. Dobije ga, objasni da se ubolo i Nele se pojavi u rekordno skraćenom rocku. Posluša jednom pa se nasmije, onda još jedno deset puta.

‘To je.’

Kratko prije toga, ja se raspitivao za svirku u orkestru koji je on upravo okupljao. Moje nuđenje glatko odbije, uz obrazloženje da za to već ima odgovarajućeg čoveka. Naravno, pažljivo birajući riječi.

Poslije tog mog kompozitorskog istupa, situacija fata sljedeći tok:

Koliko drugi dan, on mene zove telefonom kod Kolje i pita bi li ja bio u stanju taj vikend sa njima svirati.

Uprkos velikoj želji i jakom novčanom pritisku, ja ponudu odbijem.

Niti sam imao na šta svirati, niti sam valjano znao linije basa, njegovih hitova.

Stvar se okonča obostranim žaljenjem, uz moje obećanje da ću neku opremicu za sviranje skuckati, a linije basa hitova čim prije naučiti.

Dobro.

Gliša mi onda zajma gitaru i ja počinjem oficijelno vježbati sa bandom ‘Zabranjeno pušenje’, verzije u vlasništvu Nenada Neleta Karajlića, samozvanog doktora i liječnika.

S T U D I O

Nakon kraćeg vremenskog intervala se u glavnom tonskom studiju televizije Beograd organizuje snimanje pjema ‘Složna braća’, koju ću ja na licu mjesta aranžirati i producirati.

Bubnjače Vlada, Kolja svirati solo gitaru, Dejan Sparavalo violinu a ja bas gitaru i akustične.

Zanimljivost

Dejan Sparavalo je važio za Paganinija, u rukovanju violinom, po poznavanju harmonskih sklopova – Betovena.

Bili smo dobri, ali se on nije libio svoju superiornost, glede muzičke naobrazbe (akademija), javno i u raznim zgodama ofirati.

Hvali ga često i Nele.

Dejan u takvim prilikama sliježe ramenima, gleda nekud u stranu.

Godi, naravno.

Pri snimanju bubnja pjesme 'Složna braća', kao informaciju, na gitari odsviram pjesmu u tonalitetu koji će se – zbog neprecizno uzete intonacije pjevača, kasnije morati mijenjati.

To će – pri nasnimanju prvih instrumenata na matrici, muzičarima uzrokovati određene nevolje.

Sparavalo je tako svoj uvodni solo na violini imao svirati u pravom tonalitetu, dok je u pratnji imao gitaru u krivom (tonalitetu).

Kako na početku pjesme nema bubnja, onda nije bilo (ritmički) drugog načina, da se to uradi.

Eh, sad:

On uvod svira u harmonskom bloku kaubojskog fazona u kome je – transponujući ga, imao ton koji je – zbog promjene violinske pozicije u novom tonalitetu bio pogrešan, a koga je bilo dosta teško definisati. (sve se radilo bez pisanih aranžmana, nego na licu mjesta – iz glave)

Od tako - za uši jako konfuzne situacije, iz mora tonova ja izdvojim onaj pogrešan, pa mu ga preko interfona otpjevam i kažem da isti eliminiše.

Među prisutnima u režiji, to proizvede snažan efekat.

U ogromnoj frici (bilo zbilja teško odsvirati u novom tonalitetu + opravdanje reputacije najzajebanijeg) on taj ton nađe, eliminiše i onako u brzini - ovlaš napomene da je znao da ga kara, ali nije shvatio da je u pitanju 'Ge' - recimo.

Ja onda onom svojom forom slušnog apsolutiste brzo u sebi izsolfeđiram, pa nađem da se tu radi o susjednoj noti – 'A', a ne 'Ge', recimo, pa isto tako ovlaš, to na interfon objavim.

Sparavalo još nešto proprćka, po violini, i moj navod prihvati.

Samo oni sa solidnijom muzičkom osnovom mogu ispratiti krupnoću događaja. Ostali – dobro je!

Nakon toda se Dejan primiri.

Ostatak ljudi, koji se taj dan zadesio u režiji je sa mnogo više pažnje počeo pratiti rad čudnog Bosanca, koji nije ni iz Sarajeva, nego tamo, iz Banja Luke.

Isti se dan matrica (muzika) naveče smiksa a sutradan dođe Čobi, da pjeva.

Čobi se pokaže dosta lijen, za studioznije baratanje glasom pa mu je već nakon par pokušaja, da izvede ono što sam od njega tražio, bilo dokurčilo.

Za par sati, uspijemo skrpiti neku polovnu varijantu pjesme, poslije čega se on glatko ispari.

Nezgodno.

Nele mene stane smirivati da je Čobi ipak gospodin u godinama i da njegovi živci rade drugom voltažom, pa da pjesmu 'kaka je – taka je', ostavimo.

Ja se sa tim ne složim.

'Pjesma je gotova onda kada je ishod zadovoljavajući, a ne – kada kome kurcu prahne. Ishod ocjenjuju umiješani, najvažnija je autorova. Zadnju ima producent. U svojstvu zadnjeg i predzadnjeg je mogu potpisati samo kao Karacajcova – teniserka, a to ne želim jer se lijepo zovem Caja, i po prvi puta se ljutim, da mi upadnu jaja.'

Tako nekako.

Uprati Nele da je ozbiljnije, pa se organizuje dodatni dan snimanja.

Čobi dolazi smireniji i mi uspijevamo pjesmu završiti pristojnije.

Dobar je Čobi.

S K O R

Po zavšetku naslovne pjesme me angažuju za rad na muzici cijelog projekta.

Zbog specifičnosti radnje se odlučujemo na minimalističke zahvate.

Svi popratni muzički elementi se izvode violinom, koju svira Sparavalo, i tablama – indijskim udaraljka u koje je tukao Ogi, poznatiji kao Minka, iz Nadrealista.

Ogi je imao i zapaženu ulogu, u seriji.

Fini čovjek.

Svirao je kontrabas u Sarajevskom simfonijskom orkestru, pa sa Neletom, bas gitaru.

Angažman sa 'Pušenjem' ga umalo nije došao glave.

Droga.

Ali se izvadi. Ode u Hare Krišnu i to ga spasi, pričao mi je.

Dadne mu uporište.

Skor se radio desetak noći, do jutara ranih.

Glavni tonski zapisničar je imao običaj na poslu gledati tv Palmu.

Ta je tv stanica - poslije ponoća, tukla pornografijom.

Kako je u nju - tokom snimanja stalno blejao, tonski zapisi ispadnu polu – amaterski.

Zapis dijaloga u seriji je također često nerazumljiv, pa mislim da je – na snimanju, makar nije bilo Palme, on svejednako nju vidio.

S 'Pušenjem' sviram dva puta, ili češće – samo jednom nedjeljno.

100 marki je zarada, po koncertu, pa je za mene i dalje sve prilično uknap.

Nastupam po raznim kotarima i gradovima Srbije.

Gdje god se svira, publika transira.

Na festivalu srpskih – rok dostignuća, u Novom Sadu, smo zvezde večeri.

Na dva koncerta, koja u tom gradu držimo solistički, razdragana publika samnom pjeva uvod 'Složne braće'.

Serija se počela emitovati.

Na kraju pjesme dvorana skandira i moje ime, što kod šefa orkestra izaziva stanovitu nelagodu.

Kako to ne ide tako, u stvarnom životu, to će se on mene najebati, samo kasnije.

Na tim svirkama je umjesto Vlade bubnjao Stribor Kusturica, sin našeg najpoznatijeg režisera, a malo manje basera.

Onako, klinac. Igorovo godišće.

Usljed pritisaka vojne nature, na grad, a radi sigurnosnih razloga se iz Banja Luke u Beograd prebacuje Vesnin i moj Igor.

Kako je naš Igo rastao pod budnom prismotrom Vesne i njenih a naša se komunikacija svodila uglavnom na 'đe si tata', uz moje eventualno prebacivanje mu kakve parice, to naše dijeljenje stana na Auto – komandi nije teklo glatko.

Frka sa parama i kojekakvi strahovi su nerazumijevanje pojačali, jednog od drugog još više udaljili.

Moj magnetofon kupi Kolja, pa će materijalna situacija za nijansu omekšati.

Dalj se međutim Vesni žalimo jedan na drugoga, telefonom, zbog čega ova hoće da iskoči iz svoje kože, da se to može.

Konačno, u Beograd dolazi i Bibliotekarka.

Iz UNHCR-a dobijam prvi intervju, koji prolazim.

Crveni krst onda zove na drugi, takva bila procedura.

Prije nego ću doći u prijestonicu, poslije jedne alko – duvačke orgijazacije u disku 'Borik' me ćapi murija, pa mi – 'konsekventno', neki rmpalija Blažo murijaš, prebije dva rebra.

Kako sam se po puštanju iz zgrade našoga sup – a imao u istu vratiti i sutradan, radi nastavka isljeđivanja, to sam bio otišao u bolnicu, gdje su prijelomi ustanovljeni, pa se za to dobilo uvjerenje na pismeno.

Taj sam papir kasnije, kao krunski dokaz svoga zlostavljanja od strane organa vlasti bio priložio kao podupirač zamolu za iseljenje, makar mu je originalna svrha bila da sa njim – kao ispričnicom, udobrovoljim onda onoga Blažu, da mi ne lomi ostala. (rebra)

Blažo nije dobar.

Intervju u Crvenom krstu prošao, čekala se konačna odluka o iseljenju.

Usljediće pet mjeseci nakon prvobitnog prosljeđivanja zamola, i nositi pozitivan predznak.

Jedno mi popodne bude javljeno da je odlazak moje porodice i mene – sa Balkana, odobren.

Zemlja koja nas prihvata je Australija.

Vesna je rekla da neće ići na kraj svijeta.

Opet dilemma.

Sa Neletom i 'Pušenjem' radim ma materijalu za ploču 'Ja nisam odavlen'.

Nešto se zarađuje i od svirke, pa se odjednom i žurba oko eventualnog odlaska, smiruje.

Radimo demo snimke.

Nele ima nekoliko interesantnih pjesama, socijalno duboko angažovanih trenutkom, kroz koji se prolazi.

Pjesmu 'Zoka ja sam trudna' je napravio Kolja (priznaće mu se tekst), ja glavni aranžmanski rif (neće se priznati), uz još neke bitne zahvate, koji se također neće.(priznati)

Show business.

Pokvaren, do srži.

M I R E L L A

Dejton se potpisuje i usljeđuje ono što milioni odavno čekaju, smoreni.

Mir, končno.

Vesna i ja smo često kod Kolje, upoznajemo njegovu majku, Radmilu. Svako malo ona dolazi iz Banjaluke, da pripazi sina. Tanjur vruće supe, kojim je Radmila poslužila moju Vesnu za vrijeme jedne zimske košave, kada je tu svratila poslije posla, je trajno završio u njenom srcu.

Kolja Pejaković je umjetnički najsnažnija i najsvestranija ličnost koju je Banja Luka dala, ikada.

U svojim idejama beskompromisan, sa snažnim, autentičnim izrazom, krčio si je prolaz kroz krugove umjetničke elite glavnog grada, koji je u to vrijeme bio u agoniji, ne samo umjetničkoj.

Po načinju poslovanja sličan meni, biva iskorištavan sa raznih strana.

Tako mi je opričao incident na konferenciji za štampu, održanu poslije prikazivanja filma 'Lepa sela lepo gore'.

Kada mu je režiser filma, Srđan Dragojević, donio scenario na konsultaciju – pričao mi je, to nikakve veze nije imalo ni sa Bosnom, ni sa Bosancima. Nikola je to sve temeljno prilagodio, što je valjalo promijeniti – promijenio i od toga napravio 80% onoga što se u filmu vidi.

Sam film je rađen po članku beogradskog novinara Vanje Bulića, koji je bio upravo to – članak.

'Događaj je tekao ovako:

Mi na festivalu u Herceg Novom, ja ponio Metadon, da se skidam.

Na plaži naletim na dilera, pa se bubnem ponovo.

Tako zakasnim na konferenciju za novinare, koja se održavala toga dana u podne.

Uđem, sjednem.

Na pitanja novinara odgovara samo Bulić.

Onda jedan zategnu: ' Zašto vi, gospodine Buliću, niste iskoristili više stvari iz vaše knjige, u scenariju? '

Onako bunovan, pogledam u Bjelu (Bjelogrlića).

On mi išaretom i klimanjem glave kaže da oćutim, da će sve biti u redu.

Tu shvatim, da je Vanja Bulić pićketina.

Kada je film izašao, on ga prepričao, izdao knjigu pa je prodaje sa bijelom trakom na kojoj piše 'knjiga po kojoj je snimljen film 'Lepa sela...'

Eto, to je ta epizoda.

Ja nisam reagovao, ili možda jesam, ali su me tu generalno zajebali, što je Bjela jednom i priznao.

Emotivan, kakvi su obično ljudi takva kova, nije bio u stanju pomiriti se sa načinom sklapanja poslova, kakvim su se u to vrijeme tamo sklapali.

Beogradski umjetnički milje ga je gledao s visoka, a njegove ideje krao.

Način komunikacije i pravila poslovnih igara tog miljea on ne prihvata, a kako je njegova potreba stvaranja jača od toga, sukob rješava heroinom. Neminovno, upada u sukob sa rješenjem.

Žestoko se navaljivao i na alkohol.

Pričao mi, kako mu je otac Tomo jednom dotjerao sedamdesetak litara ljute rakije – prepečenice, da to polako prodaje i tako, po malo, ima za života.

Sa par jarana je to stuko za mjesec ipo.

Jarani su pili vino.

U stan mu je često svraćao Rambo (Antonije) Amadeus, pa smo tu nas dvojica znali dunuti, Kolja šmrknuti – ako se šta imalo, a onda ja sa Koljom i popiti. Rambo nije pio, po danu.

Antonije je duvač.

Pričao nam jednom, kod Kolje, o njegovom jedinom šmrkanju heroina.

Prije nego će sa drugom ući u autobus, negdje u Crnu Goru, da putuje za Beograd, ovaj ga ponudi – da ih bolje prođe vrijeme.

Cijelo to 'bolje vrijeme' – od polaska pa do stizanja na odredište, Amadeus nije vadio glave iz kese, za povraćanje.

Tad je rekao: 'Rambo,

zajebi ovu drogu,

oli ćeš jebat đogu'

Je li se još drži te svoje izjave – ne znam.

Nikolin stan, u Beogradu, je bio lociran u ulici generala Birjuzova.

Jedno 300 – 400 metara niže je u nekom kafeu, kao kelner, radio Čauš, nekada momak Sanje Milošević.

Večernje sesije u tom lokalnu, su jako ličile na razvale kod Mute, u vrijeme kada mu je lokal radio neviđeno.

Tu smo se znali zateći Nikola, Rambo i ja.

Amadeus onda po duvci, Kolja i ja po Rubinovom vinjaku + ja u pojačalo, sa Mocartom.

Znala planuti litra Rubinovog, za večer, pa onda sutra kupimo u radnji i vratimo. Ko bi ga se naplaćao po kafanskoj cijeni.

Čauš je bio jaran.

Dobro se pilo i u Varaderu (ha!)

Tamo je kolo vodio Željko Zorić.

A gdje ga Zorić vodi, tu se na debelim žicama tambura (basuje).

Bavio se trgovinom.

Pošalje kamion neke deficitarne robe u Banjaluku, tamo se – po stizanju roba preuzme, isplati, a on profitira 10% od ukupne vrijednosti posla.

Natovari se robe u vrijednosti stotinjak hiljada maraka i za desetak – petnaest sati, on zaradi 10 000.

Nevolja bila što se kamion, tako natovaren raznom deficitarnom robom znao zagubiti, negdje na putu, znalo ga se presresti.

Vrlo neprijatno.

Hazarderske prirode (uz Milana Balaća jedini u gradu koji je na pokerima znao i odnijeti, do bola jednostavno – duplati, dok se aparat ne zaledi), on bi sve pare koje je posjedovao, ulagao u takve kratkoročne poslovne trans – akcije.

Jednom takvom kamionu, koji je bio poslao na Kosovo, se izgubi trag i on zavalu 100 000.

Iz gabule se izvadi ali su ga – pri sljedećim slanjima kamiona, jako bolili živci.

On onda po terapiji.

Kad kamion sa robom krene, mi u Varadero – kavaljero.

Tu bi se čekala vijest o ishodu trans – akcije. Do stizanja iste bi se Zorić obično potpuno zanesvješćivao.

Alkohol.

Kako smo bili dobri drugovi, uz njega bih se onda u tim prilikama zabezegnjavao i ja.

Vesna je u Beograd dolazila tri puta.

Prvi puta na dva ili tri dana, svo vrijeme je prala i čistila stan.

Drugi puta je planirala ostati duže.

Opet je prala i čistila stan, ali duže.

To je bilo pred onu opštu paniku u Banjaluci, kada se mislilo da će je napadati (ili oslobađati, u zavisnosti od ugla posmatranja).

Vesna dođe, bude par dana za probe (gledali može li se naći kakva posla za nju), pa kad smo nešto pronašli, odlučimo da ode prvo do Banjaluke.

Da pokupi odande neke stvari, neophodne za život i isti dan se sa njima vrati nazad.

Odande su stizale neprijatne vijesti.

Odputuje.

Kada je tamo došla, prvo ode na biletarnicu, da odmah ukuje kartu za nazad.

Tu joj kažu da autobusa za Beograd više nema.

Na njen upit 'od kada?' joj odgovore 'od večeras'.

Mrka kapa.

Nije se bila previše prepala – kasnije je pričala.

Cijeli je grad bio pripravan na la bježo.

Situacija kolektivne frke je tako ublažavala pojedinačni strah.(kud svi Turci, tu i mali Mijo)

Benzin se tada kupovao 10 dm, po litri.

Svako je u autu imao desetak, koliko je bilo potrebno da se dokotrlja do Rače.

Mi nismo imali auto, pa se uštedilo.

'Sve bidne, bidne, pa projde', govorio je čika Mujo, ćevabdžija.

Prođe tako i to.

Vrati se u Beograd - taj treći put, Stojić i Plama je zaposle u svome butiku, u Piramidi.

Čudan je Beograd.

N A Z A J (Marjana Deržaj)

Po završetku rata, Igor prijavi da hoće kući.

U Beogradu nije išao u školu jer Banjalučani nisu imali status izbjeglica. Vraća se, sa profesorom Salaputom dogovara da upiše drugo polugodište četvrtog, uz put da stigne propušteno i završi gimnaziju.

Vesna, za njim.

Ljevar je ponovo primi na posao, tako da su oni tamo mogli nekako, sami.

Malo poslije se u Banjaluku vraćam i ja.

Stvar sa 'Pušenjem' se na bizaran način okončava, u Beogradu više nemam šta tražiti.

U jednom trenutku ushićenja, izazvanog konačnim potpisivanjem mira, Vesna i ja se najozbiljnije mislimo nastaviti život u rodnom nam gradu.

Shodno tome smo, veliko putovanje namjeravali otkazati.

Onda smo shvatili da bi nakon tolikih peripetija, kroz koje se prošlo, to bilo neozbiljno.

Da se putovanje odloži, dok se stvar temeljno ne razmotri.

Nešto ranije me telefonom kontaktira Rilke – doktor Zrilke, da opet probam sa radio stanicom.

Dođem, počnem, ali uzalud.

Otišlo.

Banja Luka je, u to prvo poslijeratno vrijeme nalikovala Mini Soliterki, u njenom najlošijem izdanju.

Sivilo, garež – od onih probijenih dimnjaka na zgradama i prljavština na sve strane, su u meni izazivali tjeskobu, koju više nisam mogao podnositi.

Uz fizičko ružiranje krajiške ljepotice, je na vidjelo sve više izlazilo i njeno moralno.

Starog materijala u ljudstvu je u gradu ostalo premalo.

Teret godina rata je i njih i mene, u dobroj mjeri izobličio.

Sa moralnog aspekta, nova garnitura stanovništva opet nije imala nikakvih ograda.

Teret.

Igoru stiže poziv za vojsku, više se nema šta čekati.

Gotovo.

Poslije fajronta u 'Mute', jedno veče vlasnik pali auto i Vesnu, Igora i mene vozi u Beograd.

U drugom autu nas prate Brane Joldžić, Kita i Kolja.

Po prispijeću, tamo idemo kod Kolje.

On se odmah zabezekne praškom koji je – u manjoj količini, držao u stanu za slučaj urgencije.

Sa velikim naporom Igoru potpiše plakat – poster filma 'Lepa sela lepo gore', koji on ljubomorno čuva i danas, na zidu njegove sobe, u Australiji.

Svrati Zorić, tutne Igi stoju u džep i mi – sa Mutom, na aerodrom Surčin.

Gužva, zbunjena lica, kese UNHCR-a kao saobraćajni znak.

Emocije se zgusnule, ne daju misli da prođe.

Stojimo i čekamo, dugo. Predugo, a da pogled ne zastane na nekom.

Pored nas žena, naših godina. Ne govori ništa. Oči unezvyjerene, lice zgrčeno, uzdrhtalo. Skliznu suza. Ne vidim joj muža.

Dvije mlade djevojke pored nje. Kćerke vjerovatno.

Nove tenisice, slušalice vokmena na glavi, teniski reketi u ruci.

Spremne.

I dalje ne vidim muža.

Nas troje šutimo, svako za svojim uzdahom.

Nema suza. Možda strijepnja.

Spustih pogled, zadržah zrak sekundu i uputih Mu prvu, nevješto sročenu ali moju molitvu, nadajući se da je posebna, ili makar drugačija.

Avion poleti, ostavljajući za sobom Bijeli trag.

Bio je 27. august, 1996. Go

'Dugo sam proučav'o jogu, parapsihologiju,

Frojda i filozofiju, pa sam zaključio:

što posiješ – to požanješ.'

Mile Seljak

